

TRANSCRIPT VAN DE STATENCOMMISSIE MILIEU EN MOBILITEIT VAN PROVINCIE UTRECHT
d.d. 27 februari 2024

Voorzitter: Dhr. S. Nagtegaal

Namens het college van GS: Dhr. H. van Essen, Dhr. A. van Schie.

Woordvoerders: Dhr. Harris (SP), Dhr. L. van Lunteren (Volt), Dhr. G. Borger (D66), Dhr. H. Wolting (ChristenUnie), Mw. H. Rikkoert (ChristenUnie), Mw. M. van Elteren (GroenLinks), Mw. J. Matser (GroenLinks), Dhr. H.J. Dekker (PvdA), Mw. N. Flink (PvdA), Dhr. K. Vermaat (SGP), Dhr. E. Kamp (D66), Dhr. A. Travaille (PvdD), Dhr. P. de Weerd (PvdD), Mw. O. de Man (VVD), Mw. M. Hoek (50PLUS), Dhr. F. van Breukelen (FVD), Dhr. R. van der Wel (VVD), Mw. D. Ghijssels-Kerkhoff (BBB), Dhr. S. Berlijn (UtrechtNu!), Dhr. D. Bosch (UtrechtNu!), Mw. G. Bikker (CDA), Dhr. J. Beltman (BBB), Dhr. J. Breur (SP), Dhr. M. Fiscalini (UtrechtNu!), Mw. M. van den Broek (BBB), Dhr. R. Hossain (VVD), Dhr. F. van der Star (PVV)

Van ambtelijke zijde aanwezig: Dhr. R. Poort (griffier), Dhr. R. van Paridon (commissiesecretaris)

1. Opening

De voorzitter: De Provinciale Statenvergadering begint over enkele ogenblikken. Dames en heren en anderen, ik wil jullie allen van harte welkom heten bij deze extra commissie M&M, Milieu en Mobiliteit, die vandaag volledig in het teken staat van inspraak. Ook iedereen welkom op de tribune, de sprekers en de mensen die thuis meekijken eventueel. De agenda van vandaag is heel klein, want het is eigenlijk maar één agendapunt. Dat is agendapunt inspraak, zoals ik net al zei. Morgen hebben jullie natuurlijk nog een commissie M&M die dan in het teken staat van een aantal belangrijke agendapunten, waaronder ook het agendapunt waar vandaag over wordt ingesproken. We hebben een beetje als eindtijd echt 11 uur. Ik ben zelf ook geen avondmens, dus naarmate de avond vordert zult u wellicht minder plezier uit mijn gezichtsgelaat zien, maar ik zal proberen blij te zijn dat ik hier ben. Dat ben ik nu op dit moment wel, maar wellicht zal het veranderen, maar ik wil u alvast meegeven dat ik zal proberen om zo blij hier te zitten.

2. Inspraak

De voorzitter: De inspraak. We hebben in totaal vijftien sprekers, waarvan een op een ander onderwerp dan de andere veertien. Met die persoon wil ik ook beginnen. Dat is namelijk de heer Bank namens de dorpsraad Maarsbergen. Iedere spreker heeft vijf minuten vanavond. U weet het, u kent het, het is de spreker aan het woord, dan vragen uit de commissie, dan antwoorden van de spreker en eventueel nog een reactie van de Gedeputeerde Staat, in dit geval de heer Van Schie en de heer Van Essen. De heer Bank. Een punt van orde, of?

Mevrouw Hoek: Ja, heel kort, voorzitter. Is het mogelijk, ik doe het eigenlijk via u vragen, dat wij de inspreksteksten kunnen krijgen na afloop of dat het in de afgelopen dagen, of misschien hebben ze het al bij zich, naar ons toegestuurd worden?

De voorzitter: Ik weet dat de griffie dit altijd probeert op te vragen. Zij zullen ook hun best doen om dat naar u Staten te sturen. Dus bij deze toezegging dat dat geprobeerd wordt. De heer Bank, u mag plaatsnemen op een van de drie achterste plekken. Ik heb begrepen dat u ook een presentatie heeft en die wordt op het scherm getoond. U kunt het knopje aanzetten bij de microfoon en spreken. U krijgt vijf minuten.

De heer Bank: Goedenavond dames en heren. Geachte voorzitter, commissieleden Milieu en Mobiliteit, gedeputeerden, overige aanwezigen van de Provinciale Staten, betrokkenen en andere aanwezigen. Mijn naam is Reinier Bank en ik ben lid van de commissie Verkeer en Veiligheid van dorpsraad Maarsbergen. Ik waardeer deze gelegenheid om vandaag voor u te spreken over het aanstaande verlies voor onze veilige oversteek naar de enige bushalte die ons dorp rijk is. Graag neem ik u mee aan de hand van een zestal sheets in de verplaatsing van de bushalte uit de dorpskern en zouden we graag onze voorstellen omtrent de veiligheid met u bespreken. We kijken uit naar uw aandacht en begrip voor het probleem. We vragen u het bestaande ontwerp eigenlijk te verbeteren. Graag neem ik u mee. Linksonder ziet u het bovenaanzicht van de kruising Woudenbergseweg, de N226, met de Haarweg in ons dorp, waar momenteel de reizigers en met het openbaar vervoer en ook de wandelaars voor het landgoed anders daarin veilig kunnen oversteken. Dit gebeurt bij een verkeerslicht en op de achtergrond ziet u een foto van dezelfde situatie. De rode pijl stelt voor hoe er wordt overgestoken naar de bushalte toe. Links ziet u het bovenaanzicht met twee ronde stippen aangegeven: de oude en een nieuwe locatie van de bushalte, die dus wordt verplaatst op de N-weg. De rode pijl geeft de verplaatsing van ongeveer 250 meter weer. Zoals u ziet is dit een beweging uit de dorpskern. Hier zijn we als bewoners niet blij mee, maar we hebben dit uiteindelijk geaccepteerd omwille van inpassingsproblemen. Rechts ziet u een foto van de nieuwe locatie van de bushalte met het zicht richting de snelweg. Deze volgende foto van de N226 is genomen vanaf hetzelfde punt als bij de vorige sheet, maar dan de andere kant op gedraaid. Hier ziet u een ruim opgezette 50 kilometer per uur weg die naadloos overgaat in 80 kilometer per uur. Het verkeer vanuit Woudenberg kan ongestoord uitrollen vanaf het bord 'bebouwde kom' tot aan de verkeerslichten 500 meter verderop. Vrachtwagens en auto's denderen hier regelmatig met meer dan 50 kilometer per uur het dorp in. Het huidige ontwerp van de bushalte is voorzien van een vergelijkbare oversteek als op deze foto. Er is sprake van een middenberm, maar een zebrapad met bijbehorende verlichting zijn niet in het plan opgenomen. De middenberm zou ruimer zijn dan op de foto, ietsje, maar als een vrachtwagen met 70 kilometer per uur rakelings langs je heen scheert, kan dat behoorlijk beangstigend zijn. Het is natuurlijk een groot contrast met de veilige oversteek bij de verkeerslichten bij de eerder genoemde kruising Haarweg met de Woudenbergseweg. De provincie Utrecht wil graag het OV-gebruik stimuleren, maar de verplaatsing uit de dorpskern en het ontbreken van een veilige oversteek ontmoedigen dit juist. Het is de bedoeling dat ik naar de volgende sheet ga. Daar is die. Daarom maken wij graag de vergelijking met de linkerfoto. Dit is een bestaande verkeerssituatie binnen bebouwde kom op de N227 in Langbroek, dus niet ver daarvandaan. U ziet hier dat het prima mogelijk is om een zebrapad te combineren met een middenberm en verlichting op een provinciale weg. De veiligheid van de voetganger wordt hiermee zichtbaar afgedwongen. Op de rechterfoto ziet u een snelheidsremmende maatregel in Culemborg op de overgang van buiten naar binnen bebouwde kom. Deze maatregel is nagenoeg een-op-een over te nemen op de N226 in Maarsbergen. De snelheid wordt eruit gehaald en is zowel vriendelijk voor het gemotoriseerde verkeer als voor omwonenden. Ik dank u nogmaals voor uw aandacht en hoop op uw steun en besluitvorming om de veiligheid van de oversteek bij de nieuwe bushalte op basis van onze voorstellen te verbeteren. Hartelijk dank nogmaals.

De voorzitter: Ook van mijn kant, en denk ik ook namens de hele commissie, hartelijk dank voor uw inbreng. Dan kijk ik even rond, blijft u vooral zitten, naar de commissie of er vragen zijn. Ik zie drie vragen. Mevrouw Flink van de Partij van de Arbeid.

Mevrouw Flink: Ja, dank voorzitter. Bedankt mijnheer Bank dat u langskwam om dit probleem aan te kaarten en ook de brief die u heeft gestuurd naar de commissie, die had ik al even doorgenomen. Ik heb twee vragen. Op de presentatie, ik kon het niet helemaal goed zien wat precies de snelheidsbeperkende maatregel was in Culemborg. De tweede vraag is: wat is voor u, of voor de dorpsraad, de meest gewenste oplossing om de snelheid eruit te krijgen of de veiligheid te bevorderen voor de oversteek naar de bushalte? Dank u wel.

De voorzitter: Voordat u deze beantwoordt, misschien is het toch handig om alle vragen tegelijk te doen. Dus dat u even misschien meeschrijft. Ik weet niet of u een pen heeft?

De heer Bank: Nee.

De voorzitter: Ja, want anders is het om en om. Ik heb ook een pen eventueel. Beantwoordt maar wel deze twee vragen.

De heer Bank: Even kijken. De laatste vraag was welke maatregelen onze voorkeur hebben. Dat is eigenlijk de combinatie van beide. Ja, dat eigenlijk. Het zebrapad, met name door ook het toepassen van bebording en verlichting maken dat het een duidelijk zichtbaar oversteekpunt is en de slingerende weg zorgt ervoor dat men niet ongestoord alleen het gas hoeft los te laten om ons dorp binnen te komen. Dan ben ik heel even weer terug ... Van mijn à propos voor ... De eerste vraag was ...

Mevrouw Flink: Volgens mij heeft u hem al deels beantwoord. Dat was: wat was de snelheidsbeperkende maatregel in Culemborg?

De heer Bank: Ja, een slinger.

De voorzitter: Goed. Ik zag nog een drietal vragen hierna van de heer De Weerd van de Partij voor de Dieren, daarna komt de heer Wolting en mevrouw Bikker in de digitale omgeving.

De heer De Weerd: Dank u wel, voorzitter. Bedankt voor uw inspraak. Ik vroeg me af: kunt u aangeven wellicht hoe de ondertunneling van de spoorwegovergang in Maarsbergen van invloed is op de inrichting van het kruispunt en verplaatsing van die bushalte? En of u wellicht in het kader van dat project ook ingesproken heeft met dit aandachtspunt? Dank u wel.

De voorzitter: De heer Wolting.

De heer Wolting: Dank u wel. Ook bedankt voor uw verhaal. Mijn vraag is even: wat hebt u gedaan richting de gemeente en wat heeft de gemeente Utrechtse Heuvelrug voor plannen met deze bushalte? Dus graag wat u daarvan weet. Dank u.

De voorzitter: Mevrouw Bikker, online.

Mevrouw Bikker-Trouwborst: Ja, goedenavond en bedankt voor het inspreken. Ben ik te verstaan?

De voorzitter: Zeker.

Mevrouw Bikker-Trouwborst: Goed zo. Mijn vraag is inderdaad ... Ik heb eigenlijk twee vragen naar aanleiding hiervan. De eerste is: welke doelgroepen maken dan nou gebruik van deze bushalte? Dat hangt er soms vanaf of het een lijnbus is of een streekbus bijvoorbeeld. Daar ben ik benieuwd naar. En de tweede vraag is: de

bereikbaarheid van en naar de nieuwe locatie van de bushalte toe ... Dus ik begrijp de oversteek, daar hebt u het over. Maar is die dan, bijvoorbeeld lopend richting het dorp, is dat ook een goede route die nu voor de hand ligt of moet daar bijvoorbeeld ook nog wat u betreft naar gekeken worden? Tot zover.

De voorzitter: Ik realiseer me dat het veel vragen zijn wellicht. Ik zag nog twee mensen online, ook de heer Hossain van de VVD en daarna mevrouw Hoek van 50PLUS. De heer Hossain.

De heer Hossain: Excuus voorzitter. Mijn vraag is eigenlijk al gesteld door de heer De Weerd over de onderdoorgang, dus die hoeft niet nog extra gesteld te worden.

De voorzitter: Mooi. Mevrouw Hoek, 50PLUS.

Mevrouw Hoek: Ja, dank u voorzitter. Mijn vraag aan u is: vindt u niet dat het eigenlijk beperkt is wat u vraagt in het kader van veiligheid? Zou het niet zo zijn dat er bij de bushalte eigenlijk een 30 kilometer zou moeten komen en meer verkeersremmende maatregelen? Mensen die uit de bus stappen steken soms achter de bus langs of voor de bus langs. De een ziet ze wel en de ander ziet het niet. Bent u het met mij eens? Zou u dit willen bevestigen?

De voorzitter: Dank aan de commissie. De heer Bank, ik hoop dat u daarmee uit de voeten kan om daar eventueel een reactie op te geven.

De heer Dekker: Voorzitter.

De voorzitter: De heer Dekker.

De heer Dekker: De heer Kamp had ook nog aangegeven een vraag te willen stellen.

De voorzitter: O, waar?

De heer Dekker: In de chat had hij het aangegeven, maar online.

De voorzitter: De heer Kamp van D66, excuus. Als allerlaatste.

De heer Kamp: Ja, dank u wel. Helaas. Ik dacht dat we afgesproken hadden in de commissie dat als je een vraag wilde stellen je dat via de chat doet, maar het kan zijn dat die afspraken veranderd zijn, dat weet ik niet. Ik wil de heer Bank ook dankzeggen voor de inspraak en ook dankzeggen voor het toesturen van de informatie. Het lijkt me een redelijk verzoek als ik dit zo bekijk. Ik vroeg me alleen af of de oversteekvoorziening de enige is in het dorp wat nu gaat komen, of dat het ook alleen geldt voor voetgangers, of ook voor fietsers? Parallel hieraan wil ik eigenlijk gelijk even doorpakken ook naar de gedeputeerden en de vraag stellen of er ook geld over is van mitigerende maatregelen om dit gewoon te gaan doen. Dat was het.

De voorzitter: Dank mijnheer Kamp. Dan wil ik naar de heer Bank. De heer Bank, de microfoon.

De heer Bank: Als ik het goed heb ... De eerste vraag was: de invloed van de bushalte in relatie ... Of tenminste het verzoek om deze bushalte op de agenda te zetten in relatie tot het project Ondertunneling. Ja, die relatie is er zeker. Wij hebben namelijk ook al wel eerder aandacht gevraagd voor het behoud van de bushalte in de dorpskern. Vanuit mijn projectteam is destijds aangegeven dat het dus wegens technische redenen niet in het dorpskern kon blijven. Daar is wel het verzoek voor gedaan. Dat heeft ertoe geleid dat uiteindelijk de bushalte

in het uiteindelijke ontwerp wat er nu ligt verder uit de kern is verplaatst. De volgende vraag ... Ik weet niet of ik daarmee de vraag voldoende heb beantwoord? De volgende vraag was in hoeverre de gemeente ook op de hoogte hiervan is en wat hun standpunt is, begrijp ik. Wij hebben de gemeente ook geïnformeerd en onze contactpersoon heeft in ieder geval vanuit de gemeente positief gestemd op dit onderwerp, maar vanuit de politiek gaan wij nog inspreken ook komende maand om het onderwerp nog nader toe te lichten net als hier. De andere vraag ging over de doelgroepen, wie maken er gebruik van het openbaar vervoer? Dat zijn met name scholieren en forenzen, maar ook ouderen. Dat hangt natuurlijk een beetje van het tijdstip af, maar in de spits zijn er dus vooral ook werkenden en scholieren die ofwel richting Amersfoort gaan of de tegenovergestelde richting. Even kijken. De vraag daarna ging over de bereikbaarheid van de bushalte, hoe de bereikbaarheid is vanuit de dorpskern. Nou dat is nu inderdaad dan een stuk verder lopen, dus de afstand ook voor oudere mensen is dus een grotere afstand om te overbruggen. Dat is natuurlijk jammer. De stoep waarover gelopen moet gaan worden, die is niet overal even recht. Dus ja, dan moet ik wel bekennen ... We hebben hier nu nog geen aandacht voor gevraagd, maar daar zou zeker ook naar gekeken moeten gaan worden. Al is de route waar we het dan over hebben een weg van de gemeente en niet van de provincie. Waarschijnlijk gaat de provincie daar dan dus niet over. De vraag die daarna werd gesteld is: is het niet ... Wat u vraagt, is dat niet te weinig? Laat ik het dan zo zeggen. Ik denk dat wat wij vragen heel realistisch is. Natuurlijk zou een 30 kilometer per uur weg veel beter passen, zeker voor een dorpskern, maar gezien ook de ontsluitende functie van deze weg naar de snelweg en zeker in de regio is dat met alle verschillende belangen die wij ook zien niet realistisch om dat te willen. De kans dat we daarmee ... Dat ligt denk ik politiek te veel uiteen met onze eigen interpretatie. Het is nu een 50 kilometer per uur weg. Met het voorbeeld wat we hebben gegeven vanuit Langbroek is het dus wel een realistische manier om het op een andere manier veiliger te maken dan dat nu is ontworpen. Dus daadwerkelijk met een zebrapad, snelheidsremmende maatregelen en fatsoenlijke bebording en verlichting. Als ik me goed herinner, de laatste vraag ging over de oversteek: of dat de enige voorziening was om over te steken om bij de bushalte te komen. Ja, dat is de enige oversteek om bij de bushalte te komen. Ook de enige oversteek om snel op het landgoed terecht te kunnen komen. Er zijn ook wel andere oversteken, maar in een uiteindelijk nieuwe situatie van de herinrichting van de dorpskern, wat ook tegen de ondertunneling aanschurkt qua planologische ontwikkelingen, betekent het dat daar sowieso al een langere route uiteindelijk komt om bijvoorbeeld bij het bos te komen, maar je kan daar vanuit die nieuwe situatie niet anders dan alleen op deze manier bij de bushalte komen, dus je zult altijd een drukke 50 kilometer per uur weg moeten oversteken. Zoals het er nu naar uitziet zonder ondersteuning door een zebrapad.

De voorzitter: Dank, mijnheer Bank. Dan wil ik ... Ik kan me zo voorstellen, omdat het een concreet voorstel is, dat de gedeputeerde hier ook op wil reageren, dus ik wil graag het woord geven aan de heer Van Schie. Blijft u gewoon vooral nog even zitten hoor.

De heer Van Schie: Ja, dank voorzitter en veel dank ook aan de heer bank voor de inspraak. Maar vooral ook begrijp ik uit de ambtelijke terugkoppeling voor de hele constructieve wijze waarop u met uw mede dorpsraadgenoten ook participeert in het hele proces rondom de vernieuwing van de dorpskern en ook alles wat samenhangt met de nieuwe onderdoorgang bij spoorwegen en alle toch wel ingewikkelde vraagstukken die daarmee samenhangen. Dat wordt zeer gewaardeerd. Dan toch ook maar even concreet ingaan op de vraag van de heer Kamp. Is geld hier een issue? Nou, dat is het niet denk ik, want de maatregelen die worden voorgesteld zijn nou niet de meest kostbare maatregelen. Dat kost altijd geld, maar als het nodig is dan is dat niet per se de beperking. Maar dan toch over de twee vraagstukken apart even in te gaan is dat met betrekking tot de inrichting bij de bushalte onze mensen natuurlijk op grond van de richtlijnen en veiligheidsnormen zoals die er zijn de situatie hebben ontworpen. Dat is nog een keer extern getoetst ook

door een auditor die alle nieuwe verkeersinrichtingen rondom de hele reconstructie daar heeft beschouwd. Die heeft nog een keer expliciet ook gekeken naar deze plek en constateert dat het een veilige en volgens de normen ontworpen inrichting is. Dat heeft te maken met, nou zoals al getoond, met de middenberm die er is, dat je kan pauzeren en niet in één keer twee wegdelen hoeft over te steken, en dat er ook voldoende zicht is voor zowel het verkeer als voor de voetgangers te plaatsen om veilig te kunnen oversteken. We verwachten daar dus ook geen verkeersveiligheid knelpunt, dus we zien ook deze inspraak niet echt een aanleiding om dat te veranderen. Ik wil wel ook toezeggen dat we natuurlijk de situatie blijven monitoren, ook als we daar de boel hebben ingericht en de gebruikers eenmaal de weg hebben gevonden, om te zien hoe dat daar gaat. Ook met het aantal oversteken want we verwachten nu ook dat het een beperkt aantal is, maar als dat echt enorme hoeveelheden aanneemt, dan kan de situatie misschien in de toekomst toch weer anders zijn. Met betrekking tot de snelheidsremmende maatregelen bij de komgrens herkennen wij zeer de constatering van de inspreker en gaan we ook zeker nu naar aanleiding van deze inspraak daar ook over in gesprek over hoe we dat het beste kunnen inrichten en zullen we dat dus ook anders gaan inrichten met een verkeersremmende maatregel bij de komgrens. Of die dan precies hetzelfde wordt als in de visualisaties die u nu heeft gezien, dat dat weet ik niet. Maar in elk geval gaan we daar die maatregel nemen om het verkeer naar de juiste snelheid te brengen bij het benaderen en naar de komgrens, zodat dat ook kan worden opgelost. Het ligt buiten de scope van het project, dus het is even een apart ding wat we moeten opstarten. Dat zal wel in de tweede helft van het jaar gebeuren. We zouden het heel fijn vinden om daarover weer in gesprek te gaan met de bewoners ook over hoe we dat op een goede manier kunnen inrichten. Dus dat is ... Nou ja, twee boodschappen, of drie eigenlijk. Dank voor de constructieve samenwerking. Een, de inrichting van de bushalte laten we zoals die is. Twee, de komgrens gaan we aanpassen en in overleg graag tot een goede inrichting komen.

De voorzitter: Dank gedeputeerde Van Schie. Ik kan zomaar concluderen dat het een enigszins positieve reactie is op uw inbreng, mijnheer Bank. Ik wil u ook namens de gehele commissie nogmaals bedanken voor uw inbreng. Ik zag ook een aantal dankjes in de chat, dus die geef ik ook nog even mee. Goed dat u hier vanavond was met deze inbreng. Dan wil ik verder gaan met de andere rits sprekers, wil ik de heer Bank verzoeken om weer op de tribune plaats te nemen, en dat zijn de sprekers van het onderwerp meest kansrijke gebieden voor windenergie. U heeft kunnen zien dat dit enigszins wel reacties heeft opgeleverd en die reacties zijn ook uitgemond in de sprekers die hier nu op de tribune zitten. Ik ga het ietsje anders doen dit keer om te proberen het iets gestroomlijnder te maken. Ik ga steeds drie sprekers achter elkaar het woord geven, dus ik nodig drie mensen straks uit om daar plaats te nemen. Daarna doen we ook een rondje vragen. Gaan we allemaal bundelen, dus ik verzoek alle sprekers om dan mee te schrijven dan ook dat gebundeld helemaal beantwoorden. Dan eventueel ook nog op die drie sprekers een reactie van de gedeputeerden. Zo doen we het een beetje in vijf rondes. Ik wil beginnen, dat heeft ook als reden dat er ook twee raadsleden uit Wijk bij Duurstede en die hebben vanavond ook een raadsvergadering, dus ik ... Ja, ik heb er nu even voor gezorgd dat die als eerste aan de beurt zijn. Dus ik wil de heer Bisschop van OP Renswoude, Onafhankelijke Partij Renswoude, verzoeken om daar te gaan zitten. Mevrouw Plaatsman van BurgerBelangen Wijk bij Duurstede en de heer Verhaar van de VVD uit Wijk bij Duurstede. Die volgorde gaan we dus ook doen qua inspraak. Dan wacht ik even tot iedereen zit. Ik meen dat geen van jullie een presentatie heeft? Ik wacht even tot iedereen zit. Om te beginnen gaan we het natuurlijk weer hetzelfde doen als net. Ik heb het net uitgelegd, vijf minuten voor de sprekers. De heer Bisschop.

De heer Bisschop: Dank u wel, voorzitter. Geen presentatie. Ik zal wel zo de stukken via de griffie ook toesturen. Ja, de Regionale Energiestrategie, de RES, draagvlak van onderaf, een van de pijlers voor de RES. Wie kan dat beter bepalen dan de lokale gemeenteraden? Zo zijn we met zijn allen begonnen denk ik in 2019 en we zouden er dan 35 terawattuur gaan opwekken op land. Bij aanvang werd gezegd: ja dat moet ook met

windmolens in elke gemeente. Nou, we hebben als Renswoudse gemeenteraad eigenlijk gedurende dat proces geconstateerd dat dat niet altijd het geval is. We hebben uiteindelijk een RES-bod gedaan, we zijn natuurlijk niet zo groot, dat klinkt niet zoveel, van 20 gigawattuur, maar dat betekent wel dat wij in 2030 al onze energie groen opwekken, duurzaam opwekken. Dus wij vinden dat we daar een goed aandeel, een goed bod, hebben gedaan bij het maximale doen. We gaan het ook halen. Als gemeente Renswoude hebben we tuurlijk te maken met netcongestie, maar we kunnen gewoon zo aanwijzen, nou ja die stal daar en die locatie daar, daar kan nog genoeg zon op dak. We gaan dat halen zonder windmolens. Ook landelijk, met windmolens natuurlijk maar niet met overal, maar in ieder geval ook landelijk worden de RES-doelen gehaald, zijn de laatste inzichten, of zijn ze al gehaald. Maar als je Nederland vaak genoeg opdeelt en opknipt, dan ga je het altijd ergens een keer niet halen. De 2,4 terawattuur, afkomstig eigenlijk uit 2,5, of 2,1 RES-regio, dat ... Overigens tot stand gekomen wel met enige lichte dwang is mijn vermoeden. Daarvan is het inderdaad twijfelachtig, gaat dat inderdaad behaald worden op provinciaal niveau, met vooral Utrecht, U16 en Amersfoort. In het provinciale coalitieakkoord, wat hier is afgesloten, staat citaat: "Wij zijn terughoudend met de inzet van het provinciaal projectbesluit, maar beseffen dat dit uiteindelijk noodzakelijk kan zijn om de RES-biedingen na te komen. Hier zijn we eerlijk in en duidelijk naar onze partners." Mijn vraag die ik dan wil meegeven hier in dit midden, vooral natuurlijk aan de coalitiepartij die dit getekend heeft: wat bedoelt u ermee met de RES-biedingen nakomen? Wat nou als wij wel ons bod nakomen? Wat als onze RES Foodvalley het bod nakomt? Maar wat nou als U16 en Amersfoort hun bod wat ze dan, nou ja waarschijnlijk niet goed hebben ingeschat, wat als ze dat niet kunnen nakomen? Nou ja, dat is dan de vraag: hoe moeten we dat uitleggen? Er is ook gezegd, specifiek door de VVD-fractie, als het de gemeente lukt aantoonbaar te maken dat ze met enkel som hun afspraken kunnen halen, vervalt de noodzaak voor de plaatsing van windturbines. Zo houden de gemeenten zelf de regie over de manier waarop ze hun aandeel aan de energietransitie leveren. Dan is dus wederom de vraag: worden wij dan afgerekend op het collectief, inclusief Amersfoort en U16, of kunnen wij dat inderdaad op gemeentelijk niveau doen? Volgens mij was deze uitspraak helder. Als wij als gemeente kunnen aantonen dat we het halen, dan hoeven we ons geen zorgen te maken voor een provinciaal projectbesluit. Nou, de vraag die ik dan wil meegeven aan de Statenleden: bent u bereid om deze uitspraak gestand te doen? Wij hebben een realistisch bod neergelegd als Renswoude. We zijn er ook mee aan de gang, nogmaals, zonder windmolens. Natuurlijk zijn er problemen, maar je ziet ook gewoon dat de lokale ondernemers zijn er met de netcongestie aan de gang, netwerken te optimaliseren, lokale netwerken, dus gewoon op een positieve manier is daarmee bezig. We hebben nu dus lokaal gezien dat we uiteindelijk ook deze energietransitie met zijn allen kunnen halen zonder dat we overal windmolens neerzetten. Overigens zou dit inzicht, laat maar zeggen, is denk ik ook in de landelijke politiek gekomen. Dat zie je ... Dat een beetje de rek eruit is met Wind op Land. Dat zie je bijvoorbeeld terugkomen in het regeerakkoord wat uiteindelijk alweer in 2021 was afgesloten van het huidige kabinet. Daar zag je al een kentering. Daar is afgesproken dat daar heldere afstandsnormen zullen komen die er nog niet zijn, maar die gaan er wel aan komen. Die gaan er aankomen en toch dendert men hier door in de provincie Utrecht met het maken van windmolenplannen voor industriële zeemolens op een paar honderd meter afstand van woningen. Wij vinden ook, en specifiek gaat het dan over locatie 96, maar dit verhaal kan je natuurlijk ook over meerdere locaties van toepassing verklaren, maar specifiek voor locatie 96. Ik zal u links sturen. In een van de documenten wordt dan berekend dat dat een kansrijke locatie is, dus eigenlijk zit alles tegen in die locatie. Er is geen draagvlak, er zitten allerlei beestjes die het tegenhouden, maar toch staat erbij dat het een van de meest kansrijke locaties is, want er staat ook bij dat die is opgenomen in de RES 1.0. Nou, dat is onjuiste informatie. Deze windmolenlocatie 96 is niet opgenomen in de RES 1.0. Die hebben we eruit geamendeerd en waarschijnlijk is dat nog in een provinciaal lijstje blijven hangen, maar dat is onjuiste informatie. Dus dat is eigenlijk het beroep, neem dit ter harte en kijk naar dat draagvlak. Wat er nu wordt ingezet vanuit de provincies, vanuit de provincie Utrecht hier, dat vinden wij ondermijnend voor het draagvlak van de energietransitie. We vinden ook verspilde moeite. Er is behoorlijk

verzet tegen, vijfduizend handtekeningen zijn er verzameld tegen deze locatie. Je ziet ook, het is een hechte gemeenschap, men kent elkaar, dus ook al zou je als provincie hier een bestemmingsplan veranderen, moet je altijd nog maar een eigenaar zien te vinden die dat dan wil doen. Dus mijn oproep is hier en ik zie dat ik over de tijd heen ben.

De voorzitter: Laatste vraag, ja, laatste oproep.

De heer Bisschop: Dank u wel. Mijn oproep is: hier is geen draagvlak voor. Steek hier verder geen energie in. Stop energie in het maken van plannen die wel haalbaar zijn. Dank u wel.

De voorzitter: Dank mijnheer Bisschop. We gaan meteen door, dus ik hoop ... Nee, we gaan eerst drie mensen aan het woord laten, daarna ... Dus ik hoop dat de commissieleden meeschrijven. Mevrouw Plaatsman van BurgerBelangen Wijk bij Duurstede, ook een raadslid.

Mevrouw Plaatsman-Visser: Dank voorzitter. Nou, mijn naam is Nynke Plaatsman-Visser. Ik ben de fractievoorzitter van BurgerBelangen, de grootste lokale partij in Wijk bij Duurstede, en ik spreek namens alle lokale partijen Wijk bij Duurstede, van de twee die we hebben. Ik ben ook een geboren milieuactivist. Ik was zo'n kind dat op achtjarige leeftijd met flyers langs de deur ging om tegen het gat in de ozonlaag daar een standpunt voor in te nemen, die CFK's moesten de deur uit. Ik heb de afgelopen dertig jaar De Groene Lobby zien uitgroeien van een missie vanuit de tenen tot een geldmachine waar zich mensen op de A12 vastlijmen en in bomen klimmen als een betaalde baan. Het is een miljoenenindustrie geworden. Ik heb ook het narratief van deze lobby zien vernauwen tot een kokervisie. Er is maar een weg, zo lijkt het. Maar deze milieuactivist staat hier vandaag om toch het standpunt in te nemen tegen windmolens in de gemeente Wijk bij Duurstede, wat mij betreft in de hele provincie, maar ik sta vandaag voor mijn eigen gemeente waar ik gekozen volksvertegenwoordiger ben. Want het gaat best goed in Wijk bij Duurstede, of best goed, het gaat eigenlijk heel goed in Wijk bij Duurstede. De biodiversiteit is volgens uw rapporten prima, de luchtkwaliteit is goed op wat knelpunten na en er leven in het kansrijke gebied beschermde vogels, ganzen, vleermuizen en zelfs de vos en de bever zijn er te vinden. Wijk bij Duurstede is ook qua duurzame opwek ambitieus. Niet alleen voldoen we met 60 hectare zonnepanelen vergund aan ons RES-bod, we hebben een hoog gemiddeld aantal zonnepanelen op dak, we hebben diverse boerenwindmolens en een mestvergister vergund. We zijn een van de koplopers van de provincie, dat blijkt uit al uw rapporten. Groot was dan ook ons schrik dat er toch weer een kansrijk gebied in Wijk bij Duurstede zou moeten zijn. Dit is tegen alle afspraken binnen de RES wordt er toch dwang toegepast als middel. Het is een klap in het gezicht van onze raad, die in 2012 al unaniem met de motie heeft besloten geen windmolenparken in Wijk bij Duurstede te willen. 2012. Een motie waaruit ons huidige ambitieuze RES-bod is gekomen en dat RES-bod dat hebben wij gehaald. Het is een klap in het gezicht van onze inwoners die in twintig jaar burgerparticipatie, twintig jaar in onze gemeente, keer op keer laten horen dat we willen bijdragen aan duurzame opwek, maar niet met grote windmolenparken. De eerste geluiden van de collectieve schadeclaims die komen er al en die zullen misschien wel in de miljoenen gaan lopen. Dan hebben we nog niet de nieuwe conceptnormen van de landelijke overheid behandeld. Die zijn gewoon gepubliceerd en die normen zorgen ervoor dat er in onze gemeente, over parken waar de provincie bevoegd gezag van is, niet eens ruimte is. We hebben de veranderende markt, sterk krimpend verdienmodel van windmolens en de gemiddelde procedure tijd voor windparken, die ligt inmiddels ook wel boven de tien jaar. Dat is tien jaar waarin de wereld sterk verandert. 2030 haalbaar, dat weten wij inmiddels uit dossiervorming van de provincie, eigenlijk al niet meer. We schrijven hem er al een beetje uit, maar wij geloven er echt helemaal niet in met Wind op Land, want we hebben ook nog de netcongestie, vandaag weer een artikel in de krant, maar het belangrijkste is dat u belofde als provincie, in de RES, nadrukkelijk nooit

dwang in te gaan zetten als middel en we hadden dat woord, dachten we. Waarom komt u dan uw eigen afspraken niet na? Waarom negeert u moties uit onze raad en twintig jaar burgerparticipatie waaruit duidelijk blijkt dat inwoners van onze gemeente geen windmolens willen. Waar blijft de democratie als u niet meer naar ons luistert, maar uw eigen visie doordrijft op een gemeente die zoveel ambitie getoond heeft en een RES-bod al vergund heeft? Voorzitter. Ik wil de heer Van Essen persoonlijk vragen, van milieuactivist tot milieuactivist, open uw ogen en zie de veranderlijke werkelijkheid. Kijk naar onze gemeente, mens en natuur staan hier dicht bij elkaar. Zo dicht dat er volgens de nieuwe landelijke conceptnormen geen ruimte is voor windturbines als u daadwerkelijk ook de huizen aan de overkant van het kanaal mee durft te nemen. De heer Van Essen, ik nodig u van harte uit de kokervisie te stappen en te gaan voor een beter milieu. Dat begint daadwerkelijk bij uzelf.

De voorzitter: Ik hoorde geklap, dat is eigenlijk niet de bedoeling, maar ... De heer Verhaar van de VVD uit Wijk bij Duurstede.

De heer Verhaar: Ja, dank u wel voorzitter. Fijn dat we hier mogen spreken in deze Staten. Mijn naam is Steven Verhaar, VVD-raadslid voor de gemeente Wijk bij Duurstede. Ik ga hier geen betoog houden over alle mogelijke normeringen voor het plaatsen van windturbines, de voordelen van kernenergie en de onhaalbaarheid van groene doelen met uitsluitend wind- en zonne-energie. Dat laat ik graag over aan andere sprekers die ongetwijfeld nog zullen komen. Zoals u weet zijn windturbines al jarenlang een punt van discussie in onze gemeente. Voor ons als VVD echter niet. In de vorige coalitieperiode waren er duidelijke afspraken rondom windenergie namelijk onbespreekbaar. Sorry. Groot was onze verontwaardiging toen onze buurgemeente Houten, na jaren discussiëren over een viertal windturbines langs de Amsterdam-Rijnkanaal op de grens met onze gemeente, overstag ging en de vergunning afgaf. Overigens, over dat park nog steeds het laatste wordt niet gezegd, bewoners in onze gemeente zullen zich blijven verzetten, geholpen door politieke partijen die tegen windenergie in onze prachtige regio zijn. Daarnaast weet u ook heel goed dat de gemeente Wijk bij Duurstede een van de weinige gemeenten is die zich keurig aan de RES houdt en ook een duidelijk bod heeft neergezet voor die RES. Inmiddels is het bod van 60 hectare zonnevelden ook grotendeels uitgevoerd, waardoor Wijk bij Duurstede in de provincie Utrecht vooroploopt en voor 2030 geen verdere actie hoeft te ondernemen. Onaangenaam verrast blijven wij van de berichten uit de provincie die goed dan wel kwaadschiks plekken gaat aanwijzen waar windturbines zullen worden geplaatst. Los van alle facetten waar vorige en komende sprekers al diep op in zullen gaan of zijn gegaan, het is een ondermijning van de democratie. U zet namelijk de hele gemeenteraad buitenspel en werkt daardoor mee aan een afkalvend vertrouwen in de politiek en de overheid. De heer Van Essen, en ik kijk hem aan, verwoordde het in een digitaal artikel van het AD van 27 november 2023 heel mooi toen hem werd gevraagd of hij verduurzamingsplannen zou aanpassen als dat landelijk onder leiding van toekomstig premier Wilders zou worden opgelegd. Zijn letterlijke antwoord: "De urgentie van klimaatverandering is niet minder. Ook het bod dat wij bij willen dragen is niet minder. De provincie heeft ook een eigen bestuur. Het zou ondemocratisch zijn als de overheid dat tegenhoudt." Deze laatste zin is later weggehaald door het AD, maar stond online op 27 november. De zinsnede is ons echter uit het hart gegrepen van ja, het is inderdaad ook ondemocratisch als de provincie niet luistert naar de onderliggende gemeenten en al helemaal niet als deze gemeenten al voldaan hebben aan een eerder in de RES gestelde eisen. Ook de verhalen over netcongestie, problemen bij Stedin, verhouding wind-zon doen niet ter zaken. Destijds, in dit huis nota bene, bij het ontstaan van de RES is luid en duidelijk door de provincie gezegd dat Stedin die problemen allemaal zou oplossen. Ik sluit af met algemene woorden, dat wij de verduurzamingsplannen in onze provincie en ook landelijk naïef vinden. Koste wat kost moet er verduurzaam worden. Niet kijken naar de gevolgen voor mens en dier, de haalbaarheid voor, en ik zeg het expres zo, het gewone volk en de schade die overhaaste plannen aanbrengen aan onze economie,

welvaart en bestaanszekerheid. Kijk verder dan uw neus lang is, stop ermee het braafste jongetje van de klas te zijn en ontwikkel een plan wat haalbaar is, waardoor u veel meer inwoners uit alle rangen en standen in onze provincie meekrijgt en de energietransitie echt gaat slagen. Ik dank u.

De voorzitter: En ik dank u, alle drie ook trouwens. Ook bijzonder de laatste twee die binnen de tijd zijn gebleven. Ik kijk naar de commissie voor vragen. Ik zie VVD, SGP ... Mevrouw De Man. Schrijf uiteraard mee, want we gaan eerst de hele ronde vragen doen en daarna de beantwoording. Mevrouw De Man van de VVD.

Mevrouw De Man: Dank u wel, voorzitter. Nou de mensen die hier zitten hoeven niet mee te schrijven, want ik moet eigenlijk meeschrijven met wat zij hebben gezegd. Uit het hart gegrepen, als je voldoet aan de normen, kom dan niet langs met een nieuw inpassingsplan. Dat is ook de lijn waar wij voor staan. Dus heel erg bedankt om dit heel erg helder te maken. Ik was zeker onder de indruk. Sorry dat ik uw naam vergeten ben, BurgerBelangen Wijk bij Duurstede, prachtig betoogd. Dank u wel.

De voorzitter: Dat is mevrouw Plaatsman. De heer Vermaat van de SGP.

De heer Vermaat: Ja voorzitter, dank u wel. Dank ook voor de sprekers. Even een vraagje aan mevrouw Plaatsman. Ik dacht dat u op een gegeven moment een opmerking maakte over de landelijke normen en dat dat zou betekenen dat er dan in de provincie geen ruimte zou zijn voor windmolens. Kunt u dat misschien iets meer duiden?

De voorzitter: Dank mijnheer Vermaat. Dan zag ik mevrouw Van den Broek van de BBB.

Mevrouw Van den Broek: Ja dank u wel, voorzitter. Laat ik beginnen met alvast alle sprekers te bedanken voor hun bijdrage, dan kan ik dat in ieder geval niet vergeten tijdens een later rondje. Daarnaast wil ik ook wel extra benadrukken dat wij heel erg blij zijn met de sprekers uit de verschillende gemeenteraden. Inwoners komen wel vaker spreken hier om hun zorgen te uiten, maar collega volksvertegenwoordigers uit gemeenten zien we hier niet zo vaak, of eigenlijk, ik heb ze tot op heden nog niet eerder gezien, dus het is fijn om vandaag jullie verhaal te horen. Ik vond het inderdaad mooie bijdrages en ik heb ook een enkele vraag en ik wil beginnen met de heer Bisschop. U heeft net aangegeven dat het RES-bod is gedaan eerder onder lichte dwang, dat dat onder lichte dwang tot stand is gekomen. Kunt u daar een uitgebreide toelichting op geven. Even kijken, dan had u nog een vraag aan de Statenleden, dus laat ik daar ook op antwoorden. Het gestand doen van bij halen bod geen windturbines. Nou ja, wat BBB betreft natuurlijk zijn we daarvoor. Dan heb ik nog een vraag aan de beide andere sprekers, mevrouw Plaatsman en de heer Verhaar. Getriggerd door de vraag van de heer Bisschop wil ik jullie vragen of jullie dezelfde ervaring hebben met betrekking tot de lichte dwang waar de heer Bisschop het over had en of jullie dan ook een korte reflectie kunnen geven op het voorgaande RES-traject? Dat zijn mijn vragen voor nu.

De voorzitter: Dank, mevrouw Van den Broek. Ik zie ook de heer Van Breukelen, u komt aan het einde hoor. Eerst het hele ritsje wat ik al eerder zag en daarna u, sorry, excuus. Mevrouw Matser meen ik. Ja, mevrouw Matser van GroenLinks.

Mevrouw Matser: Dank u wel. Ja, ik wil u alle drie bedanken voor uw betoog. Ik heb een vraag voor de heer Verhaar. U heeft het over de ondermijning van democratie, maar nou hebben we als provincie een verantwoordelijkheid om volgens mij ervoor te zorgen dat we een totale RES-bod gaan realiseren. We hebben daar onlangs ook een heel uitgebreid traject doorlopen met burgerparticipatie. Er is een burgerforum ingesteld en dat heeft verschillende adviezen gegeven. Dan was ik eigenlijk van plan om dit morgen te gaan

vertellen, maar ik denk eigenlijk dat het leuk is om vanavond al te doen. Ik ben door dat burgerforum op een onderwerp van mening veranderd. Ik dacht namelijk altijd: het is goed om de lusten en de lasten van windmolens over de provincie te spreiden, dat er in veel gemeentes eigenlijk windmolens komen omdat die lusten en lasten verspreid moeten worden. Maar het burgerforum zei: doe dat nou niet, zorg ervoor dat je windmolens gaat clusteren. De locatie bij Wijk bij Duurstede is een van de locaties die er expliciet uit is gekomen vanwege dat clusteren. Dus ik ben benieuwd hoe u daarnaar kijkt. Nou, ik zie mevrouw Plaatsman haar hoofd schudden, dus ik ben dan ook wel benieuwd naar uw reactie, waarom u uw hoofd schudt, want dat is een onderwerp waarvan ik dacht daar ben ik van mening over veranderd. Ik ben benieuwd naar hoe daarnaar kijkt of u ziet dat uw positie daarop misschien kan verschuiven.

De voorzitter: Goed, dank u mevrouw Matser. Dan zag ik de heer Borger van D66. De heer Borger.

De heer Borger: Dank u wel, voorzitter. Dank aan de insprekers. Bemoedigend om te horen dat er veel wordt gedaan om de doelstelling uit de RES te halen. Ik ben benieuwd eigenlijk ... Een vraag aan alle drie de insprekers: hoe er vanuit de gemeente wordt gekeken naar de balans tussen zon en wind en als er minder windmolens in de provincie worden geplaatst omdat dat minder wenselijk is, gaat het ons dan in de provincie en in de verschillende gemeenten lukken om ook minder energie te verbruiken, bijvoorbeeld als de zon niet schijnt? Hoe wordt daarnaar gekeken?

De voorzitter: Dank, mijnheer Borger. Zag ik ook de heer Harris van de SP? Ja, de heer Harris van de SP.

De heer Harris: Ja, hele korte vraag aan de inspreker van de VVD. Dat was, zijn het eind over het gewone volk en ik vroeg me af wie dat precies zijn? Wie is nou wel het gewone volk en wie is nou niet het gewone volk?

De voorzitter: Een soort sociologische vraag. Ik weet niet of dat hier helemaal ... Ja, u mag het straks beantwoorden, hoor. De heer Van Breukelen van Forum voor Democratie als allerlaatste.

De heer Van Breukelen: Dank u wel, voorzitter. Ook dank aan de insprekers voor de passievolle en duidelijke verhalen. Uw frustratie voel ik en deel ik eigenlijk ook. Aan de heer Bisschop, u had het over locatie 96 als een kansrijke locatie. Kunt u verder uitleggen wat bij de locatie de afstand van windturbines tot bebouwing zou zijn? U gaf ook aan dat er meerdere factoren waren waardoor windturbines eigenlijk ook helemaal niet geplaatst zouden kunnen worden, wat zijn deze andere factoren? Ik hoorde al iets over diertjes die er zitten, maar dat zou ik graag nog wat helderder willen hebben. En aan mevrouw Plaatsman, is er een redenatie gegeven waarom de aangewezen locatie in uw gemeente kansrijk is? Ondanks dat u aangeeft dat dat eigenlijk totaal niet het geval is. En waarom zou er geen ruimte zijn volgens u? Dank u wel.

De voorzitter: Dank, mijnheer Van Breukelen. Dan ga ik nu weer het woord geven aan de drie insprekers, ook op de volgorde van zonet, dus de heer Bisschop als allereerst en daarna mevrouw Plaatsman en daarna de heer Verhaar.

De heer Bisschop: Dank u wel, voorzitter. Ja, ik heb drie vragen opgeschreven. De eerste vraag is over de totstandkoming van de RES en de dwang die daar is toegepast. Nou ja, ik denk ... Sowieso was het dat vooral veel lokale wethouders, onze eigen wethouder, die heeft ons ook wel onder druk gezet, maar in dit kader wil ik ook verwijzen naar een commissievergadering van 8 juni 2021, waar de provincie Utrecht kwam inspreken. Ene heer Van Essen, die was daar te gast. Die heeft daar letterlijk gezegd in die opname, zal ik ook in mijn document zetten, dat als wij als gemeente Renswoude in ons RES-bod 1.0 niet alle geschikte locaties aanwijzen, dat de provincie het volledig ruimtelijk instrumentarium zou gaan inzetten om dat alsnog te doen.

Dus dat staat gewoon ... Dat is gewoon zwart op wit gezegd en dat is dan een voorbeeld van de dwang die is toegepast. Nou ja, er zijn veel meer voorbeelden. Er waren toen coalitiepartijen, u wilt niet weten wat daar verder gebeurd is. Daar zal ik niet over uitweiden, maar dit kader denk ik dat dit van belang is om te melden dat er gewoon letterlijk door de provincie in de gemeente Renswoude, wat heel gek is, hoorde ik ook achteraf, dat dat gezegd is. Maar goed, dat is dus een. Tweede vraag van de heer Borger, hoe wordt er gekeken naar de balans tussen zon en wind? Ja, het is een gezocht argument, die balans tussen zon en wind, om toch maar de windindustrie te spekken. Kijk naar het hele systeem, kijk naar ook wat er landelijk gebeurd. Hele stabiliteit van het energiesysteem, dat ga je natuurlijk helemaal niet met zon en wind alleen redden. Natuurlijk wel wat. Het gaat om de energiemix, maar je moet kijken naar het totale systeem. Dus ja, tuurlijk is dat een argument, maar dat kan nooit een argument zijn om tegen alle maatregelen, tegen alle ... Is dat dan zo zwaarwegend om dan per se alle locaties te benutten? Dus ja, het is een het is een gezocht argument, kunnen de meningen over verschillen, maar dat is mijn antwoord hierop. Dan het laatste van ... De vraag vanuit de heer Van Breukelen, FVD. Ik zal een link sturen naar het rapport. Daar zie je dus eigenlijk alle afwegingen van, nou, locatie 96, maar van alle locaties. Dan wordt er gezegd: er is cultuurhistorische waarde zit er in het landschap, er zijn stikstofmaatregelen, zit vlakbij natuurgebieden. Eigenlijk alles zit tegen, maar dan staat er wel bij het is wel aangewezen in de RES 1.0. Wat dus niet zo is. Nogmaals, ik zal via de griffie alle linkjes toesturen naar de onderbouwing. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank, mijnheer bisschop. Kan eventueel ook voor in de toekomst allemaal wat korter, maar u doet het hartstikke goed. Mevrouw Plaatsman voor de reactie op de vragen.

Mevrouw Plaatsman-Visser: Ja voorzitter, dank. Ten eerste, VVD dank voor de complimenten, worden altijd gewaardeerd. De eerste vraag was van de SGP, de landelijke normen. Dit zijn natuurlijk de conceptnormen die gepubliceerd zijn op 12 oktober en een van die normen is de twee keer tiphoogte norm. De provincies bevoegd gezag voor windmolens vanaf 5 megawatt. Dat betekent dat bij de huidige windmolens en ook in de planMER een windmolen is meegenomen vanaf een tiphoogte van 241 meter. Dat betekent dat een gemiddelde afstand minimaal richting de 500 meter gaat. Nou, laten we 480 zeggen. Dan is er in onze gemeente, gewoon als je hem echt intekent, geen ruimte tot de volgende woning. Dus dat is een heel simpele conclusie die aan de hand van die normen die in 2025 toch echt wel verwacht worden van kracht te gaan, tenzij het politieke veld helemaal anders wordt, maar dat ... Goed ... Die de provincie mag meenemen. De BBB heeft dan een vraag over de lichte dwang. Ik ben zelf deze termijn voor het eerst fractievoorzitter, dus ik weet van mijn partij dat die dwang er wel was. Ik zie hem ook terug in de woonverzoeken die ik lees over deze zaak. U ziet vooral in de combinatie met Houten dat er de hele tijd tussen ambtenarij en de heer Van Essen en de provincie afspraak is geprobeerd te maken, terwijl de VVD-coalitie is en er in het coalitieakkoord echt tegen windmolens wordt uitgesproken, worden er steeds afspraken ingepland om toch die lijnverbinding met Houten te gaan maken. Ja dat is voortdurend zo aan de gang, dus er wordt vanuit de provincie wel degelijk elke keer druk gezet op Wijk bij Duurstede. Dat is meteen de vraag van GroenLinks ook, daarom moest ik ook een beetje lachen. De gedachte is dat er bij ons een heel park kan komen te staan, maar dat kansrijke gebied, er zit daar recreatie, er zit ... En de conceptnormen die komen al niet meer overeen met ... Er komt dan zo'n ieniemienie gedeelte uit waar een windmolen wel zou kunnen staan dat dat er daadwerkelijk een kan zijn. Dus de voorstelling van die de provincie steeds geeft over dat het heel kansrijk is, die zie ik niet terug. De VVD vraagt daar, of de Forum voor Democratie heeft daar dan ook een vraag over, maar ik zou daar toch ... Er zit hier op de tribune een inspreker van de belangengroep Wijkersloot en ik weet dat hij daar heel erg in gelezen over is, dus ik zou u willen uitnodigen op zijn antwoord te wachten. Dan is tot slot de vraag van de heer Borger, ik heb even gemist van welke partij u bent, maar ... D66. Vandaar. Sorry, excuus. Zon en wind. Ja, dit is dus ... U wakkert een beetje de milieuactiviste in mij aan moet ik zeggen, dus excuus daarvoor. Dit is exact die

kokervisie die in Nederland de hele tijd gevoerd wordt. Alsof het altijd maar zon en wind moet zijn, terwijl we voor een groot probleem staan. We willen energieneutraal worden met zijn allen, maar we kijken niet meer verder dan alleen maar: we gaan of zon of wind, we gaan of zon of wind, terwijl er netcongestie is en we hele grote problemen hebben met Stedin bij ons, dus we moeten verder kijken. Als wij echt dit probleem willen oplossen, dan moeten wij niet meer gaan kijken naar zon en wind. We moeten gaan kijken naar wat wel de oplossing is.

De voorzitter: Een duidelijke kreet op het einde.

Mevrouw Plaatsman-Visser: Was er nog een vraag die ik ben vergeten?

De voorzitter: Ik hoor allemaal gestamel. Wat is er aan de hand? Nee, dat was het einde toch?

Mevrouw Plaatsman-Visser: Nee dan word ik heel milieuactivistisch, laat ik dat niet doen.

De voorzitter: Nee, doe dat maar niet. De heer Verhaar voor de reactie op de vragen.

De heer Verhaar: Ja, dank u wel. De eerste vraag die mij raakt was de vraag: is er sprake geweest van lichte dwang? Ja en nee. In de U16 hebben we destijds een aantal vergaderingen gehad waarin nog geen dwang te voelen was, maar later werd het toch wel heel duidelijk dat er dwang was dat het toch richting wind zou gaan. Het is heel jammer, want er is in het begin van ... Er is altijd gezegd, je gaat er als gemeente zelf over, je mag het zelf bepalen, je hoeft je niks aan te trekken van netcongestie, want dat woord bestond toen nog niet eens, Stedin zal alles oplossen. Zo zijn we als Wijk bij Duurstede ook aan de slag gegaan. Wij zijn voortvarend aan de slag gegaan. We hebben gekozen uit twee kwaden, want ook zonnevelden is natuurlijk niet het allerleukste wat je neer kan leggen, zeker niet als je bij een partij zit die kernenergie hoog in het zadel heeft, in het vaandel heeft, maar we hebben daar aan voldaan. Ja, met een beetje dwang, maar toch ook wel met de nodige vrijheid die wij in Wijk bij Duurstede zo graag hebben. Zo zijn we dan tot dat bod gekomen. Dan was er de vraag van mevrouw Matser van GroenLinks, PvdA denk ik tegenwoordig hier. Nee, wat een geluk hebt u. Ondernijming van de democratie. Ja, dat haakt een beetje aan op wat ik net zei. Wij zijn daar heel voortvarend mee aan de slag gegaan. We hebben daar burgers in gevraagd, wij hebben in onze gemeente gekeken naar wie wat wilde, we hebben verkiezingen gehad, dat is sowieso natuurlijk al burgerparticipatie en we zijn gewoon voortvarend aan de slag gegaan met zonne-energie. Dat zou tot 2030 goed zijn geweest. Dat heeft ook onze wethouder destijds bevestigd. Dus om nu te zeggen, we gaan lasten en lusten verspreiden, wij hebben de lasten al, 60 hectare zonnevelden. Wij denken dat we daarmee prima voldoen, dus ik snap helemaal niet hoe erbij komt dat we nog veel meer lasten moeten krijgen. Ik snap er niet hoe u erbij komt dat wij geen burgerforum hebben gehad. We zijn weer bezig met een enquête. Ik snap ook niet hoe u erbij komt dat Wijk bij Duurstede dan zo ideaal zou zijn voor clustering. Echt geen idee van. Dan is het de vraag van D66, die is al een paar keer beantwoord, maar dit is natuurlijk precies waar het over gaat. Als je met wind en met zon energie opwekt, dan zijn er momenten dat het niet waait en er zijn ook momenten dat de zon niet schijnt en er zijn ook momenten dat het allebei niet is. Dus je zal een back-up moeten hebben. De back-up zou natuurlijk prima kunnen zijn in het centrale energiesysteem, want wij hebben met de centrales die we hebben, die ontzettend schoon waren, al aangevuld met kernenergie. Dus ja, ik denk dat ik die vraag dan genoeg beantwoord heb. SP, het gewone volk. Leuk dat u die vraag stelt. Dank u wel. Ik heb die er bewust ingezet, want ik erger me al langer, en wij als VVD'ers ook, aan de toch wat groene elite die denkt dat hij alles ons door de strot kan douwen, die denkt dat iedereen een elektrische auto kan betalen, iedereen in staat is om zijn huis te isoleren, iedereen in staat is om een warmtepomp neer te zetten. Maar dat is niet zo. Kom uit deze wolk. Ga gewoon kijken achter de voordeur van mensen die het niet zo ruim hebben en kom daar met oplossingen. Dan zou de oproep ook weer zijn, denk

daaraan als je wat doet en houd daar rekening mee in je plannen. Dan kom ik ook weer bij, het is al vaker gezegd, kernenergie, het zou echt een mooi ideaal zijn. Overigens is het natuurlijk zo dat ik wel mijn partijgenoot, de heer Ed Nijpels, eigenlijk zou moeten toespreken, want dat is degene die aan de klimaatafels nooit het woord kernenergie heeft durven noemen. Dus ... Heel vervelend. Dank u wel.

De voorzitter: Goed. Dank u wel, mijnheer Verhaar. U bent volgens mij voor kernenergie, heb ik begrepen. Dan wil ik het woord geven aan de heer Van Essen voor een eventuele reactie hierop. Dat mag kort.

De heer Van Essen: Ja, volgens mij zijn er een hoop dingen gezegd. Misschien een ding, denk ik. Goed om dat te zeggen. Er werd even gerefereerd aan een uitspraak van mijn, artikel van AD, wat inderdaad gerectificeerd is, want ik denk inderdaad dat je niet kan zeggen dat als er een nieuw kabinet komt wat zegt: wij willen in Nederland geen X of Y windmolens, of wat dan ook is, dat je kan zeggen dat dat ondemocratisch is. Als de tweede kamer daarmee instemt, dan is dat uiteraard democratisch. Dus dat ... Net zo goed als dat het democratisch is dat als provincie als bevoegd gezag ergens het besluit neemt over een windmolen, of over een provinciale weg, of over een dijkversterking, dat dat democratisch is, want daar hebben wij 49 Statenleden over die door inwoners zijn gekozen die daarover besluiten. Volgens mij moeten we wel zuiver zijn in ... Daarom was ik zelf erg ongelukkig met die vermeende quote ondemocratisch, want volgens mij is dat ... Dat ben ik zelf ... Vind ik het dat oprecht niet. Ik vind echt als een parlement een besluit neemt en een ander parlement overruled, ja zo zit ons bestel in mekaar en dat kan soms en soms is dat nodig. Dat misschien even ... Denk even het belangrijkste, want volgens mij morgen we hebben ook uitgebreid debat, dus voor mij vooral belangrijk dat vandaag de insprekers verder aan bod komen. Ja. Misschien nog een reactie op mevrouw, dan houd ik ook echt op, mevrouw Plaatsman. Kijk, mijn ... U spreekt mij aan. Wij nemen als college besluiten. De provincie heeft collegiaal bestuur, dus het is niet zo dat ik mijn eentje dit soort besluiten neem. Dit doen wij als college gezamenlijk, ook in goed overleg na rijp beraad, gelukkig op basis van ook van werk van hele goeie ambtelijke organisatie. Wij staan voor om de RES-boden in onze provincie te halen en daar liggen wij heel ver op achter. Dat geldt trouwens voor veel RES-regio's, want als je inderdaad alle RES-boden van alle regels optelt, kom je duidelijk boven die 35 terawattuur uit. Dat is ook wat de minister inmiddels ook met de koepels heeft afgesproken, die zegt: laten we ook ambitie hebben om die 55 terawattuur te realiseren, ook omdat de klimaatopgave sinds 2019 fors groter is geworden. Wij hebben ook als provincie dat ook vastgelegd, de Provinciale Staten heeft dat toen besloten dat vast te leggen in onze omgevingsvisie, dus dat is de ambitie waar wij voor gaan en waar ook gemeentes via de RES een besluit over hebben genomen. Onze inzet is om samen met de gemeentes te zorgen dat die ambities en die boden dat we die laag gaan maken.

De voorzitter: Dank, mijnheer Van Essen. Ik dank nogmaals de drie insprekers voor deze ronde. Ik verzoek u weer ... Mevrouw Van den Broek heeft een punt van orde.

Mevrouw Van den Broek: Ja. Hebben deze insprekers geen recht op een minuutje reflectie op wat hier allemaal gezegd is?

De voorzitter: Nou, dat recht is er. Dat wil ik eigenlijk wel doen, maar dat heb ik net ook niet gedaan. Dat heeft ermee te maken omdat dit een vrij krappe avond is. Dat zou heel erg drukken op de tijd, dus ik wil toch als voorzitter u op het hart leggen dat niet toe te staan als commissie, maar u gaat er dan eventueel zelf over. Als u dat wel wil dat we dat voortaan nu doen, maar dat is dan wel een beetje lullig voor de heer Bank van daarnet.

Mevrouw Van den Broek: Ja, we doen het altijd zo, dus ik zou als de mensen willen reflecteren dat wel willen toestaan.

De voorzitter: Is de meerderheid voor om een slotwoord toe te staan? Ik kijk even rond. Ik zie ... Nee, er is geen meerderheid voor het toestaan van een slotwoord, dus dat zal ik dan ook deze avond niet doen. U kunt uiteraard de desbetreffende persoon nog opzoeken en hun een reactie hierop vragen. Dan gaan we naar de volgende ronde. Dat gaan we weer dupliceren zoals we net ook deden. Het is niet heel snel gegaan, moet ik zeggen. Ik wil niet bekibbelen op de sprekers, dat doe ik eigenlijk al, dus ik ga dan toch bekibbelen op de commissieleden, dus hold your horses. De heer Goldhoorn, de heer Thonon en de heer Goedkoop wil ik vragen om naar voren te komen. De drie plaatsen daar. Dank jullie wel en welkom nogmaals. Dan gaan we het gewoon weer op hetzelfde manier doen. Eerst de drie sprekers, commissie, antwoorden drie sprekers, gedeputeerden. Dan beginnen we met de heer Goldhoorn.

De heer Goldhoorn: Dank u wel, voorzitter. Op de agenda staat als onderwerp de meest kansrijke gebieden voor windturbines. Bestudering van de stuk op uw agenda roept vragen op. De keuze voor de meest kansrijke gebieden is voorbarig en wel om de volgende vijf redenen. Ten eerste, er is geen Heritage Impact Assessment beschikbaar. Van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed heb ik begrepen dat er geen HIA is gemaakt van het Unesco werelderfgoed in het gebied de Hollandse Waterlinie, waar ook de Stelling van Amsterdam deel van uitmaakt. Er bestaat dus een risico dat die status gaat verdwijnen, dus dan maar niet meer de status van werelderfgoed voor de Waterlinie en de Stelling van Amsterdam, dat is een vraag aan u. Dan de gezondheidsrisico's. De provincie heeft in IPO-verband een zienswijze gediend, zoals uit de agendastukken te lezen. Aan het einde van deze zienswijze staat iets vermeld over gezondheidsrisico's als gevolg van infrasoon dan wel laagfrequent geluid. In de zienswijze blijkt echter de gezondheidsrisico's ongeschikt te zijn gemaakt aan de politieke wens om windturbines te plaatsen, maar ik dacht dat het hier in deze provincie toch ook om de inwoners ging. In onze provincie zijn tenminste drie instanties die geen zienswijzen hebben ingediend. Dat zijn de ODRU te natie van de gezondheidsrisico's, dat zijn de ODRU, de RUD en de GGD. Dat moet een weloverwogen keuze zijn geweest, want geen zienswijze indienen gaat niet per ongeluk. Daartegenover staat de zienswijze van Omgevingsdienst het IJmond, die vraagt namelijk wel uitdrukkelijk om een uitgebreid onderzoek naar de gezondheidseffecten van laagfrequent geluid. Dat doet trouwens het RIVM ook. Omgevingsdienst Rijnmond merkt op dat de nieuwe normen niet handhaafbaar zijn. Kortom, er is alle menszekerheid dat de nieuwe regelgeving voldoende bescherming biedt aan omwonenden. Bij de keuze van de meest kansrijke gebieden is gezondheid meegenomen door een aantal kwetsbare objecten binnen een bepaalde afstand mee te nemen. Is dat nou de juiste manier om serieus aandacht te vragen voor de mogelijke gezondheidsrisico's van omwonenden? Ten derde, de definitieve regelgeving laat op zich wachten. De regelgeving windturbinebepalingen, leefomgeving en bijbehorend PlanMER zal, zo staat in de memo van uw eigen GS te lezen, pas midden 2025 definitief zijn. Dan moet een voorkeursgebied voldoen aan de dan geldende normen en voorwaarden. Het kan dus goed zijn dat die dan geldende normen en voorwaarden niet meer passend zijn bij de nu aangewezen voorkeursgebieden. Waarom niet wachten op de definitieve regelgeving? Voorkom dat je onnodig mensen en publieke middelen inzet voor zaken waarvan later zal blijken dat die niet gerealiseerd kunnen worden. Lokaal eigendom en lokaal zeggenschap ontbreekt. Adviezen van het burgerforum, waar ik zelf deel van mag uitmaken, zijn zwaarwegend. Dat is precies citaat van de gedeputeerde. In het burgerforum is naast lokaal eigendom vooral ook over lokaal zeggenschap gesproken. Lokaal zeggenschap voor omwonenden, dat losstaat van eigendom, is direct van invloed op de eigen leefomgeving. Waar staat dit belangrijke aandachtspunt? Waar is dat meegenomen en meegewogen in de keuze van de meest kansrijke gebieden? Dan puntje vijf, de provincie laat zelf kansen liggen. Ik heb onlangs gevraagd naar de inhoud van intentieverklaring voor het traject A2. Die is ondertekend door de provincie Utrecht en de gemeente Utrecht, Stichtse Vecht en De Ronde Venen. Via uw griffie vernam ik dat deze verklaring niet openbaar is. Dat betekent dus dat de inhoud van het document van mij als inwoner bewust onbekend wordt gehouden. Zonder enige hulp van het provinciebestuur lukt het mij toch om aan de juiste informatie te komen. Er ligt langs de

rijkswegen in de provincie Utrecht 122 tot 162 hectare niet-landbouwgrond kansrijk voor zonnepanelen. Dat komt overeen met een equivalent van negen tot twaalf windturbines. De vraag is, waarom moeten gemeenten voor de zomer komen met concrete plannen, terwijl de provincie zelf kan realiseren die negen, of 122 tot 162 hectare? De oekaze om voor ... naar gemeenten is vanuit de provincie naar de gemeente gegaan en dat terwijl de provincie zelf helemaal geen actie onderneemt. Dat is toch eigenlijk stuitend. Voorzitter. De samenvattende afsluiting van een betoog. Kortom, de aanwijzing van de meest kansrijke gebieden is voorbarig. Daarvoor heb ik vijf redenen aangedragen. Er is geen HIA, er is nog geen onderzoek voor gezondheidsrisico's, de definitieve regelgeving laat nog op zich wachten, lokaal eigendom en lokaal zeggenschap ontbreekt en de provincie kan een equivalent van twaalf windturbines aan zonnevelden leggen, maar over de aanpak en voortgang is helemaal niets bekend. Niet alleen is het aanwijzen van de kansrijke gebieden voorbarig, dat geldt dus ook voor het nemen van een projectbesluit. Wat dat projectbesluit betreft, wil ik benadrukken dat het inzetten van het projectbesluit nog altijd niet juridisch is onderbouwd. In de aan u als Provinciale Staten aangeleverde memo staat namelijk niets vermeld over het publiek belang en dat terwijl juist het aantonen daarvan een noodzakelijke voorwaarde is om het instrument te mogen inzetten. Tot zover voorzitter.

De voorzitter: Dank, mijnheer Goldhoorn. Dertig seconden uit de tijd, schoonheidsfoutje. De heer Thonon namens de Koepelcoöperatie Energie van Utrecht. Ook vijf minuten.

De heer Thonon: Dank u, voorzitter. 11 oktober vorig jaar zat ik hier ook namens meer dan twintig verenigingen die zelf hun energie willen opwekken. Toen hadden we een goed gesprek over inwonereigendom en de rol van energiecoöperaties daarin. Het was heel fijn om te merken dat u zoveel interesse had in het vergroten van zeggenschap van inwoners, daar wil ik u nog voor bedanken. Maar sinds 11 oktober vorig jaar zijn er vijf dingen gebeurd die we u willen meegeven. Ten eerste, in december kwam het burgerforum met zijn advies, waar de heer Goldhoorn het blijkbaar ook net had, en advies nummer vijftien luidde: provincie Utrecht moet zich hard maken voor 100 procent en minimaal 50 procent lokaal eigendom en zeggenschap. Het burgerforum adviseert ook deze zeggenschap niet aan overheden of aan grote bedrijven te geven die hier toevallig vandaan komen, maar alleen aan inwoners en MKB. 72 procent van het panel stond hierachter. Daar zijn we heel blij mee. Ten tweede, in januari startte de campagne Energie van Eigen Bodem. Dat is een initiatief van de energiebedrijven en van VNO-NCW en MKB Nederland, oftewel onze grote, middelgrote en kleine bedrijven. Op hun website staat: volop doorgaan met de opwek van schone energie in ons land, zo worden we onafhankelijker van landen met onbetrouwbare regimes. We lopen al voorop met onder meer windenergie en die weg willen we blijven bewandelen. Meer duurzame energie van eigen bodem biedt onze bedrijven zekerheid, geen taboes. Alle technieken zijn nodig. Misschien ook wel de VVD met kernenergie. Het is niet zo raar dat het bedrijfsleven deze oproep doet, want er is gewoon te weinig groene stroom, zeker in deze regio. Het AD kopte al: overbelast stroomnet baart ondernemers kring Woerden grote zorgen nieuwe bedrijventerreinen, maar is er wel genoeg stroom? Ten derde, in januari verscheen op NU.nl een interview met de directeur van Stedin voor deze regio. Er zijn twee belangrijke dingen. Ik citeer, "Onlangs liet Stedin onderzoeken wat het had uitgemaakt als Utrecht nu al zo'n zestig windmolens had staan. De uitkomst van die analyse is dat we veel beter aan de vraag hadden kunnen voldoen, er zou 40 procent minder flexibiliteit nodig zijn om problemen het hoofd te bieden. Denk aan het uitzetten van laadpalen op het moment dat er een te grote vraag is, zoals nu in de gemeente Utrecht gebeurt." Het tweede belangrijke wat Stedin zei, is het volgende: "Nu is het aandeel van wind maar 15 procent in Utrecht, de rest is zon, maar de grootste energievraag hebben we in de winter als de zon niet schijnt. Daarnaast heb je voor een aansluiting van een zonnepark drie keer zoveel capaciteit nodig als voor een even groot windpark." Bij de RES Amersfoort zei Stedin dat de RES'en technisch gezien best wel met zon ingevuld kunnen worden, maar dat er dan

netbeheerskosten veel en veel hoger worden dan met wind. Daar komt nog bij dat zonnestroom veel meer kost dan windstroom. Die hogere kosten voor de stroom en voor een net, die betalen niet alleen u en ik, maar ook onze bedrijven en ook uw kiezers. De windstroom kan nog goedkoper, want als vierde gebeurtenis heeft energiecoöperatie Grunneger Power in januari de eerste stap gezet naar duurzame energie tegen kostprijs. U hoort het goed: tegen kostprijs. Geen overwinst, geen hoge marge, maar gewoon stroom tegen een eerlijk en stabiele prijs. Als zinkfabriek Nyrstar in Budel die stroom had gehad, was die fabriek misschien nog in bedrijf geweest. Maar helaas, op 4 februari kwam het bericht dat de productie stopte. De stroom en de netbeheerskosten zijn te duur. Is dit het voorland van de metaalbedrijf in deze regio of houden we ze in productie dankzij wind energie in eigen land? Tot slot, voorzitter, de vijfde gebeurtenis. Want op 24 februari herdachten we de inval van Oekraïne, maar ook de gigantische hoge stroomprijzen van later dat jaar. Met windenergie uit eigen regio en tegen kostprijs zouden we daar een stuk minder last van hebben gehad. Kortom, voorzitter, het plan voor meer windmolens in deze regio zorgt ook voor meer kansen voor bedrijven, minder netbeheerskosten, minder prijsfluctuaties. Kortom, met meer windenergie blijven we Europa's meest competitieve regio. Dank u wel.

De voorzitter: Dank mijnheer Thonon voor uw inbreng. Dan gaan we naar de heer Goedkoop van Energiecoöperatie Windkracht Eemland.

De heer Goedkoop: Ja, dat klopt. Nou ik sluit eigenlijk heel mooi aan, denk ik, bij wat mijn vorige spreker zei. Ik wil het kort houden en een beetje persoonlijk. Ik bedoel, ik ... Toen ik hier over nadacht, wat ik hier zou zeggen, is denk ik dat je met de kennis van nu zou kunnen zeggen dat ik misschien wel een klimaatdepressie had toen ik negentien was en het rapport van de Club van Rome las en ook nog het andere boek van Schumacher, 'Small is beautiful, economy as if people mattered'. Ik kende de term klimaatdepressie nog niet. Dat was nog niet gediagnosticeerd, maar ik vroeg me wel de hele af: waarom doet niemand wat? Waarom zitten we nu eindeloos dingen voor ons uit te schuiven? Hier dreigt natuurlijk weer dat mensen zeggen: ja, het kan allemaal later, meer onderzoek komen, enzovoort. Ik heb me mijn hele leven bezig gehouden met levenscyclusanalyse, het analyseren van milieueffecten van producten. Dat ligt nu achter mij. Ik ga het nu op een andere manier proberen, namelijk 'Economy as if people mattered' in de vorm van een windcoöperatie, Windkracht Eemland, waar ik voorzitter van ben. We gaan samen met heel veel inwoners proberen wind- en zonprojecten te ontwikkelen, met name wind als de naam het al zegt, maar dus ook helemaal niets tegen zon, en daarmee proberen we mensen met een krappe beurs, die kunnen voor een tientje lid worden en mee stemmen. Die hebben de macht over wat wij gaan doen, die bepalen wat waar gebeurt, hoe het gebeurt en wat er met de winst gebeurt. De mensen met wat meer geld die kunnen daarin participeren. Hier blijkt uit allerlei windcoöperaties, die kunnen daar makkelijk geld ophalen. Dat doen wij niet met winst. Er werd gezegd dat wij een grote economie zijn, de mensen laten betalen voor het op de A12 zitten, dat soort dingen. Het is echt liefdewerk oud papier op dit moment. Op dit moment zijn we dus bezig samen met de Energiecoöperatie Windvogel en goed gecoördineerd door Energie van Utrecht met het voorbereiden van de verwachte uitgifte van de OER locaties langs de 28 en de Vlasakkers. Dat is onze prioriteit op het ogenblik. Dat zijn gebieden tussen Leusden, waarvan iedereen weet dat het is, Amersfoort en Soest. We gaan dus ... Staan klaar om 100 procent lokaal eigendom te maken en 100 procent zeggenschap te realiseren, eigenlijk zorgen dat het ... We gaan dat doende ook met gemeentes te praten, maar we weten niet of we daar komen en daarom vragen we eigenlijk de Gedeputeerde Staten en de provincie om wel ons te blijven steunen, om desnoods met een aanwijzing komen, want we kunnen niet wachten tot het klimaat uit de hand loopt. We moeten iets doen. Alle andere argumenten die net werden gevoerd over het balanceren van het net horen daar natuurlijk ook allemaal bij. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Goedkoop. Ruim binnen de tijd. Dan kijken we naar ... U kunt de microfoon uitzetten trouwens. Kijken we naar de commissie. Dan begin ik even hierzo. Yes, de heer Van Breukelen van Forum voor Democratie. Schrijf vooral mee, geef ik mee aan de sprekers, want we gaan weer een hele ronde doen.

De heer Van Breukelen: Dank, voorzitter. Ik had voornamelijk vraag aan de heer Goldhoorn. U begon uw verhaal over Omgevingsdienst IJmond of Rijnmond, ik weet niet meer precies welke dit was. Waarom is deze nou zo relevant in dit verhaal? Wat wil deze Omgevingsdienst nou precies? Dus ik snapte niet precies de koppeling aan de rest van het verhaal, als dat nog wat duidelijker gemaakt zou kunnen worden?

De voorzitter: Dank, mijnheer Van Breukelen. Mevrouw Hoek, van 50PLUS.

Mevrouw Hoek: Ja, dank u voorzitter. Een vraag aan de heer Goldhoorn. U noemde dat er dus eigenlijk niet in de reportage is meegenomen het advies en de bevindingen van de GGD. Dat is mijn ene vraag, wat vindt u daarvan en denkt u dat we zonder het advies van de GGD, wat toch echt over gezondheid gaat, dat we daar om verder kunnen gaan zonder het advies van de GGD? Mijn andere vraag is, het niet openbaar zijn van een intentieverklaring van de gemeente Utrecht, Stichtse Vecht en De Ronde Venen. Heeft u voorbeelden van wat wel is gepubliceerd van welke gemeente en wat denkt u ervan dat waarom dat van Utrecht, Stichtse Vecht De Ronde Venen niet is gepubliceerd? Het zou toch, denk ik, ja, in OER ook vermeld moeten zijn, maar ik neem aan dat u daar ook in heeft gezocht. Daar wil ik graag een mening over weten. De andere vragen voor de andere personen komen zo meteen, denk ik. Dus nu ook?

De voorzitter: Zeker.

Mevrouw Hoek: Wat ik ook nog wil vragen, is: er is nu ... Op dit moment zijn er berichten, de heer Thonon, dat men 's avonds al niet meer mag, eigenlijk, opwaarderen met elektrische auto's. Van de andere kant is het zo dat als de kleine man, zal ik dan maar zeggen, of vrouw, dat men geen kleinere auto's nauwelijks meer kan kopen die nog op diesel gaan en dat je eigenlijk verplicht wordt om een elektrische auto te kopen die elektrisch aangedreven wordt, terwijl er geen capaciteit is om op te laden en ...

De voorzitter: Mevrouw Hoek, dit is niet helemaal on topic, of wel, heb ik het idee.

Mevrouw Hoek: Wat zegt u?

De voorzitter: Dit is niet helemaal het onderwerp van de bijdrage van de heer Thonon.

Mevrouw Hoek: Ja, die had het over de oplaadindustrie.

De voorzitter: Ja, maar dat was meer een soort voor het voorbeeld.

Mevrouw Hoek: Als voorbeeld ten opzichte van...

De voorzitter: Het was niet de kern van het verhaal, dus ik vind het een beetje ... Niet helemaal ... U kunt uw vraag afmaken, maar ...

Mevrouw Hoek: Ik sluit aan op zijn tekst en een soort discussie ...

De voorzitter: Heel kort nog de vraag dan.

Mevrouw Hoek: Heel kort dus, bent u het met me eens dat het dan eigenlijk te gek is dat men 's avonds inderdaad niet mag opladen, dat men dan in de nacht gaat opladen en dan krijg je de, zoals dat heet, de oplaadklevers? Denkt u dat dat bijdraagt aan ...

De voorzitter: We hebben het vandaag over kansrijke locaties windgebied ... Dat is niet echt het onderwerp.

Mevrouw Hoek: Nou, het is niet ons gebied, het is gewoon in zijn algemeenheid, voorzitter.

De voorzitter: Nee, dat klopt. Laten we dat ...

Mevrouw Hoek: Ik wil graag de mening van de heer Thonon ...

De voorzitter: Dat is nu duidelijk, over het opladen in de nacht ...

Mevrouw Hoek: Dat het eigenlijk contra is ten opzichte van het geheel.

De voorzitter: Waarvan akte. De heer De Weerd, klopt dat? Nee, de heer Travaille van de Partij voor de Dieren.

De heer Travaille: Ja, dank u wel. Ik heb een vraag voor de heer Goldhoorn. U heeft vijf punten genoemd waarmee u zegt: daarom is het projectbesluit nu voorbarig. Mijn vraag is eigenlijk, stel dat die vijf punten, dat daaraan tegemoet gekomen zou zijn, dat die die nieuwe afstandsnormen werden gehanteerd, dat dat erfgoed beschermd is, dat er goed gekeken is naar gezondheidsrisico's. Stel dat die vijf punten opgelost zijn, zou u dan voor windenergie zijn? Of eigenlijk zou ik de vraag ook kunnen stellen: onder welke voorwaarden zou u wel enthousiast worden van windenergie, zoals bij de buurman?

De voorzitter: Dank, mijnheer Travaille. De heer Vermaat van de SGP.

De heer Vermaat: Dank u wel, voorzitter. Voor de derde inspreker, volgens mij de heer Goedkoop. Is dat goed? Ja. Een vraagje, u deed pleidooi om de gedeputeerde, om aan te wijzen. Mijn vraag eigenlijk is, bent u hiermee ook langs de lokale democratie, dus de gemeenteraad geweest? Wat was hun reactie op uw pleidooi?

De voorzitter: Dank, mijnheer Vermaat. Ga ik naar de PVV, de heer Van der Star.

De heer Van der Star: Ja, bedankt voorzitter. Een vraag voor de heer Goldhoorn, eigenlijk twee vragen. De heer Goldhoorn had het in zijn bijdrage een paar keer over de HIA. Mijn vraag is of hij daar misschien iets meer over kan vertellen, over de HIA, wat ze doen, wat het voor organisatie is. Ik hoorde hier ook enkele malen de term OER vallen en ik ben benieuwd of de heer Goldhoorn daar ook een bepaalde mening over heeft en daar ook eventueel duidelijkheid over kan geven. Tot zover bedankt, voorzitter.

De voorzitter: Dank mijnheer Van der Star. Dan ga ik naar mevrouw Van den Broek van de BBB.

Mevrouw Van den Broek: Ja, dank u wel voorzitter. Ik heb een vraag aan de heer Goldhoorn. U heeft het in uw bijdrage over uw deelname aan het burgerforum. Kunt u heel kort vertellen over hoe u de opzet van en de werkwijze binnen het burgerforum heeft ervaren? Daarnaast heb ik eerder begrepen dat er verschillende mensen vroegtijdig zijn afgehaakt en heeft u wellicht deze mensen of enkelen van hen gesproken en van hen gehoord waarom ze vroeger zijn weggegaan? U heeft inderdaad al verschillende keren ingesproken en daarbij ook aangegeven dat het projectbesluit niet goed onderbouwd is. Kunt u aangeven waarom u vindt dat de

juridische onderbouwing nog steeds ontbreekt? Dat is het voor de heer Goldhoorn en ... Nee, ik had een flauwe vraag voor de heer Thonon, maar die laat ik even met rust.

De voorzitter: Nee, dat hoeft niet. De heer Dekker van de Partij van de Arbeid.

De heer Dekker: Dank, voorzitter. Ik heb een serieuze vraag aan de heer Thonon met betrekking tot die netbeheerkosten, daar ging die me net iets te snel in. Ik zou hem willen vragen of hij dat nog een keer even wat duidelijker kan uitleggen, als ik hem goed begrijp. Hoe zit het nou met die netbeheerkosten die worden afgewenteld op de bedrijven en onze inwoners? Ik hoorde u zeggen, maar ik begreep hem nog niet helemaal hoe dat nu zat, dat als we meer wind zouden doen, we daarmee dus ook lagere energiekosten kunnen creëren voor onze eigen inwoners, omdat daarmee de netbeheerskosten dus omlaag gaan. Maar wellicht nog even een recap zou fijn zijn.

De voorzitter: Dank, mijnheer Dekker. Dan zag ik ook nog mevrouw Rikkoert, daarna mevrouw Matser, dan de heer Borger, daarna van ... Nee, ik heb het hier. Van Lunderen. Ja, ik zie het vanaf hier niet, maar ik weet het nu. Mevrouw Rikkoert.

Mevrouw Rikkoert: Ja, bedankt voorzitter. Ik heb een vraag aan de heren van de energiecoöperaties. Nou ja, wat u vertelt dat spreekt mij in ieder geval erg aan en ik vraag me dan wel af, hoe kunnen nou meer mensen en het gewone volk waar net ook over werd gesproken op de hoogte raken van het bestaan van energiecoöperaties? Want er zit volgens mij een enorme meerwaarde en er zijn allerlei kansen voor allerlei lagen in van de bevolking. Het lijkt nog steeds heel erg onderbelicht. Nou, welke kansen ziet u nou om dit nog eens goed voor het voetlicht te brengen?

De voorzitter: Dank, mevrouw Rikkoert. Mevrouw Matser van GroenLinks.

Mevrouw Matser: Ja, ik wil ook de sprekers bedanken voor hun inbreng. Dan wilde ik de heer Thonon vragen ook over de kostprijs van duurzame energie, had u het even over, dat daarmee wordt geëxperimenteerd. Ik ben benieuwd of dat dingen zouden zijn die we ook in provincie Utrecht mogelijk zouden kunnen doen en wat dat dan inderdaad hier zou betekenen? Wat voor verschillen in energieprijzen levert dat op? En u heeft uitgebreid onderzoek gedaan naar de interesse van de verschillende energiecoöperaties in alle verschillende locaties. Ik vraag me af of u daar iets over wil zeggen. Ik heb recentelijk ook een energiecoöperatie gesproken die ook zeiden: het is ook belangrijk dat de provincie steun verleent aan de coöperaties. Ik ben benieuwd of de heer Goedkoop en de heer Thonon daar ook nog iets over zouden kunnen zeggen hoe we de positie van energiecoöperaties zouden kunnen versterken in dit proces.

De voorzitter: Dank mevrouw Matser. De heer Borger van D66. Niet? De heer Van Lunderen van Volt.

De heer Van Lunderen: Ja, dank u wel voorzitter. Ik had al even alle insprekers graag bedanken voor hun inspraak. Ik hoop dat ik het goed heb begrepen, maar de heer Goedkoop, in uw vorige werkzame leven levenscyclus-analist geweest en ik vroeg me af of u een reflectie kon geven als voormalige levenscyclus-analist over de levenscyclus van windmolens, want ik denk dat daar wel een interessante reflectie opgegeven kan worden in het kader van windmolens. Dus ik ben daar erg nieuwsgierig naar. Dat was mijn vraag, voorzitter.

De voorzitter: Ja, ik twijfel over deze vraag, beetje holistisch of ... Ik kan straks met een kort antwoord ... De heer Harris ook nog van de SP zag ik? Nee, dan gaan we over naar de reacties van de insprekers. Ga ik weer de volgende af zoals zonet. De heer Goldhoorn.

De heer Goldhoorn: Dank u wel, voorzitter. De heer Van Breukelen van Forum voor Democratie, wat wil IJmond? Ik heb hier de zienswijze van de Omgevingsdienst IJmond. Daar staat, en ik zal hem via de griffier doen toekomen, om onzekerheden over en gevolgen van blootstelling aan laagfrequent geluid van gezondheid weg te nemen, pleiten wij voor een gedegen landelijk onderzoek met als resultaat toereikende wettelijke normen voor laagfrequent geluid en landelijke wettelijke normen voor laagfrequent geluid, die uiterlijk op 1 januari 2027 in werking treden. Dan zult u zeggen, heeft de IPO dat niet gedaan? Ja. De IPO heeft een hele zienswijze ingeleverd met alleen maar ... Om barrières weg te nemen om meer windmolens te kunnen plaatsen. De afstandsnorm die nu genoemd wordt, wil men ook weg hebben. Ze hebben een heel klein stukje opgenomen over laagfrequent geluid. Maar als ik u als Staten was, zou ik zeggen: de gezondheid van de inwoners moet bovenaan staan. Dan pas kunnen wij, als die gegarandeerd is, dan moet je kunnen praten over windturbines en niet andersom naar mijn idee. Mevrouw Hoek van SPLUS. De GGD regio Utrecht. De GGD regio Utrecht heeft geen zienswijze ingediend, omdat zij mede-opsteller is van die regels die nu in Den Haag voorliggen. Daar zijn ze heel erg blij mee, maar gezien de reacties die er zijn van onder andere regio, of de Omgevingsdienst IJmond, denk ik dat ze achteraf betere regelgeving hadden moeten hebben. Ik vind het jammer dat de GGD, maar ook de RUD en de ODRU totaal geen zienswijze hebben ingediend. Ik heb het gevraagd aan ODRU en die zei: ja wij zijn niet gevraagd door de gemeentes, dus dan dienen wij ook geen zienswijze in, terwijl zij ook staan, onder andere, voor milieu en gezondheid in deze provincie. De OER. Ja. Ik ben heel erg blij en het siert Stichtse Vecht dat Stichtse Vecht heeft een en ander gepubliceerd en dat heb ik gevonden. Via die publicatie van Stichtse Vecht ben ik terechtgekomen op de website van de Rijksdienst voor Rijksvastgoed. Daar heb ik gezien dat er 122 tot 162 hectare niet-landbouwgrond heel erg geschikt is voor zonnepanelen. Dan is het toch raar dat dat al bijna een jaar ligt en dat de provincie als aanjager van de energietransitie niet zorgt dat daar zonnepanelen komen, maar wel tegen de gemeente zegt: u moet en zal binnen zes maanden met concrete plannen komen, anders dan gaan wij windmolens plaatsen. Dat is heel erg vreemd. De Partij voor de Dieren, ik ben even uw naam vergeten, excuus, heb ik niet opgeschreven. Indien die vijf punten zijn opgelost, u zult van mij begrijpen dat de belangrijkste van die vijf punten is de gezondheid. Indien die gezondheidsrisico's zijn opgelost, dan is windenergie naar mijn idee een mogelijkheid, maar wij moeten voorkomen dat wij een nieuw asbest-schandaal krijgen. Dat wij weten nu, dat de laagfrequent geluid dat daar gevolgen voor zijn, dat heeft ... Staat ook in de zienswijze van de IPO, dat er zelfs hersenschade kan optreden. Indien wij die gezondheidsrisico's kunnen uitbannen, dat zal ook betekenen dat er minder plaats is mogelijk voor windturbines, dan zou ik zeggen: zet ze op zee en daar heb ik ooit een keer een voorstel voor gedaan om dat op zee te zetten. Hoera, het gebeurt in hoge mate. Onder welke voorwaarden ... Aan de andere voorwaarden. De HIA, ja als Unesco zegt: de status blijft gelijk, dan is daar dat dat probleem opgelost. Als al die problemen zijn opgelost, ja, dan komt de weg vrij voor windmolens, of windturbines, maar die windturbines, als je de gezondheid wil waarborgen, zal dat heel beperkt zijn hier in de provincie Utrecht. De HIA. Ik dacht al dat ik daar een vraag over zou krijgen, dus ik heb hier de HIA. Dat is een ... De Unesco die heeft een instrument gemaakt en dat heet de Heritage Impact Assessment. Die is geschikt om de uitzonderlijke universele waarden, zo omschrijven ze dat, van een werelderfgoed vooraf goed vast te stellen. Sinds 2013 is dat in Nederland geïmplementeerd. Maar de HIA is voor elke situatie anders. Als je kijkt naar Kinderdijk bijvoorbeeld, dan zou op 5 kilometer afstand een windturbine komen van 150 meter. Op 5 kilometer afstand. Op basis van die HIA is gezegd: dat doen we niet. Het erfgoed in Nederland, in België bijvoorbeeld, daar is nu, in Vlaanderen, een cirkel van 3 kilometer om objecten heen gezet. Maar dat wil niet zeggen dat dat hier in Nederland ook gebeurt. Elk object is uniek, maar je moet wel die HIA gedaan hebben. Dan, even kijken. De OER. Ja, volgens mij heb ik al iets gezegd over die OER, dat ik het jammer vind dat de provincie zo weinig initiatief neemt om die zonnepanelen te plaatsen. Dat scheelt twaalf tot ... Nee, negen tot twaalf windturbines, dat is eigenlijk dood en dood zonde dat ze daar niet mee beginnen en wel de gemeentes dwingen om dat wel te doen. Mevrouw Van den Broek. Het Burgerforum opzet en werkwijze. Ik moet eerlijk

zeggen ik kwam daar binnen en er waren heel veel enthousiaste mensen en toen werd er gezegd: ja, wij hebben besloten dat er windturbines komen en wij willen graag van u weten wat voor voorwaarden daaraan gesteld worden, dat die windturbines daar kunnen komen. Toen zag je een aantal mensen kijken. Wij mogen niet meer praten over of we voor of tegen die windturbines zijn. Men had dat niet door, dus toen is er ook een aantal mensen afgehaakt. Even kijken. Ik heb die cijfers bij me. In de eerste sessie waren er 71 en na die eerste sessie waren er nog 57 en uiteindelijk na derde en vierde sessie waren er nog 61. Dat heeft u trouwens kunnen zien in de bijlage die zat bij het rapportage van het burgerforum. Maar ik heb daar met een aantal mensen gesproken die hebben echt gezegd: ja als wij niet mogen praten over het ja dan nee nut en noodzaak van windturbines, dan vinden wij het jammer dat we hier zijn, dan komen we niet meer terug. Wil niet zeggen dat iedereen die niet meer is op komen dagen dat die die reden had, maar dat is niet alleen ziekte zoals in dat rapport stond. Dan het projectbesluit, niet onderbouwd. Ja, ik blijf het zeggen. Er is een memo gemaakt en die heb ik ook bij me ...

De voorzitter: Kunt u wel een beetje tot een afronding komen?

De heer Goldhoorn: Ja. Maar u weet ik heb eerder ingesproken en ik heb gezegd: indien er een projectbesluit wordt genomen, dan moet daar een publiek belang zijn. Het publieke belang is er niet meer. Het publieke belang zou zijn het invullen van het klimaatakkoord voor 2030, maar die 35 terawatt gaan we halen, die wordt gehaald. Maar in die memo staat geen enkel en geen enkele juridische onderbouwing van een publiek belang. Ik doe een oproep aan u om de gedeputeerden te vragen om met al die juristen hier in dit huis het publieke belang een keer aan te tonen. Ja, volgens mij was dat het ongeveer voorzitter.

De voorzitter: Ik dank u zeer, mijnheer Goldhoorn. De heer Thonon voor de reactie.

De heer Thonon: Dank u wel voorzitter. Dank voor de vragen. Mevrouw Hoek, uw vraag heb ik even opgeschreven als: bent u het met me eens dat mensen niet moeten opladen op het einde van de dag, maar liever in de nacht? Dan zou ik zeggen: ja, maar liever nog midden op de dag, want dan is er heel veel zonnestroom en is die spotgoedkoop of negatief zelfs in prijs. En ja, als we meer windmolens hadden gehad, dan had Stedin niet hoeven vragen om niet op te laden tussen vier en negen. Dan de PvdA. Die vroeg: hoe zit het met de netbeheerskosten die afgewenteld worden op inwoners en bedrijven? Netbeheerders moeten aansluiten wat je aanbiedt, of het nou een windpark is of een zonnepark. Daar lopen ze mee achter, dan noem je dat netcongestie, maar als ze het uiteindelijk aansluiten en het is een zonnepark, dan kost dat drie keer zoveel capaciteit als een windpark. Die capaciteit kost geld en daarmee is een zonnepark aansluiten ook veel duurder dan een windpark aansluiten. Dat berekenen ze door in de netbeheerskosten en die krijgen u en ik gewoon op onze rekening als het stukje netbeheerskosten van bijvoorbeeld Stedin, of Liander, of Enexis. Volgens mij betalen gezinnen een vast tarief per aansluiting, die gaat dan dus omhoog als we heel veel zonnestroom doen, want dan moeten er veel meer aansluitingen die duurder zijn aangelegd worden. Bedrijven volgens mij betalen per kilowattuur, dat gaat per kilowattuur en dat is ook wat bij Nyrstar gebeurde. Daar gingen de netbeheerskosten van 400.000 naar volgens mij 12 miljoen. Dus dat is wel heel heftig voor zo'n fabriek. Hoe zat het met de windmolens? Hoe kan die stroom dan goedkoper worden? Nou, door geen winst te maken en door de stroom direct te leveren. Nu is het zo dat als jij ... Thuis krijg je een mix van stroom uit je stopcontact, er zit gasstroom in, kolenstroom, zonnestroom, windstroom en je betaalt de prijs voor de duurste stroom en vaak is dat gas. Daarom gingen die prijzen in 2020 ook heel erg omhoog, want gas werd duurder, dus de stroom werd ook duurder. Maar als je nou afspreekt, we leveren jou direct windstroom. Ja, die wordt helemaal niet duurder als Rusland Oekraïne binnenvalt. Die blijft gewoon dezelfde prijs houden. Dan blijf je dus die prijzen betalen om eerlijk en stabiele, in dit geval, lage prijs. Dan kan stroom een stuk goedkoper

worden. Nou dat gebeurt nu dus in Groningen bij die Groningse energiecoöperatie. Ten eerste hoeft hij geen winst te maken en ten tweede wil hij gewoon aan de omgeving graag zijn stroom kwijt raken. Nou, dat zouden we ook in Utrecht kunnen doen. De voorwaarde is wel dat dan de stroom of de stroomlevering in handen komt van energiecoöperaties die ook geen winst hoeven te maken en die het liefste met de omgeving willen samenwerken. Dan de ChristenUnie. Hoe kunnen wij energiecoöperaties meer over het voetlicht brengen? Ja. Dat is een goeie vraag. Aan de ene kant hebben we al 160.000 leden in Nederland. Dat is nog niet zoveel als alle politieke partijen bij elkaar opgeteld. Het is wel 1 procent van de bevolking. Aan de andere kant is er dus nog 99 procent te gaan. Ik heb nu niet het antwoord, maar misschien kunnen we straks daar even over nadenken. Het zou helpen als we samen een publiciteitscampagne opzetten. Dat het normaal wordt dat je een krant leest, dat je lid wordt van een energiecoöperatie, en dat je lid wordt van een studievereniging ofzo. Dus ik heb nog even niet het antwoord, maar wij zien dat ook. Het zou veel normaler moeten zijn en ik heb vanochtend toevallig iemand lid gemaakt van een energiecoöperatie en die wist eigenlijk helemaal niet dat al die activiteiten in zijn omgeving speelde en die vond het superleuk. Hij zei: ik wil ook een windmolen. Ik zeg: nou, dan kan je lid worden van deze drie verenigingen. Nou heeft hij gelijk gedaan, maar er is nog veel te onbekend.

De voorzitter: Gaat u verder.

De heer Thonon: Hoe is de animo bij energiecoöperaties voor windenergie? Nou dat, volgens mij, wordt heel lang, dus laten we dat even niet doen. Er zijn heel veel coöperaties die klaarstaan, zoals Windkracht Eemland. Er zijn sommige coöperaties ook die het wel een opgave vinden. Energiecoöperaties werken veel met vrijwilligers en ze hebben dan al een locatie waar ze aan werken en die willen ze dan ook graag afmaken. Het helpt om steun te krijgen van de provincie om bijvoorbeeld menskracht in te huren die dat dan doen in plaats van die vrijwilligers in de avonduren. Hoe zit er met die kostprijs? Hoeveel goedkoper kan energie worden? Nou, ik heb vorig jaar met een energiecoöperatie Woerden Energie een achterkant bierviltje berekening gemaakt. Toen betaalde je 40 cent per kilowattuur, dat kan naar 30 cent als je gewoon op kostprijs doet, dus een kwart minder. Ik denk dat dat ook voor grote energieverbruikende bedrijven echt flink scheelt in de vaste lasten. Kan zo'n experiment met kostprijs ook in onze provincie plaatsvinden? Ja dat kan, maar wij hebben nog nul windparken in energiecoöperatie-handen en zijn allemaal commercieel en ook de zonnevelden zijn vaak nog in commerciële handen. Dus als de provincie doorgaat met dit traject en er komen windparken in de handen van inwoners, dan kunnen we dat gaan doen. We hoeven geen winst te maken, dus dat doen we graag. Ja. Volgens mij waren dat alle vragen, voorzitter.

De voorzitter: Dank, mijnheer Thonon. De heer Goedkoop voor de reactie.

De heer Goedkoop: Ja, ik had de vraag van de SGP over de lokale gemeente, of wij, we pleiten voor een aanwijzing, of wij dan ook met de gemeenteraad ... Ja, dat gesprek begint op gang te komen. Dat ligt vooral in mijn eigen gemeente Leusden heel lastig. Daar hebben we wel al gesprekken over. Eigenlijk kun je ook zeggen dat wij een soort extra laag democratie toevoegen, want de mensen kunnen leden ... Inderdaad, we moeten heel veel meer leden werven en dat is best een probleem, want je moet zo dat verhaal duidelijk uitleggen. Het is geen eenvoudig verhaal, maar je moet mensen voor een tientje meekrijgen en dan kunnen ze echt meebeslissen. Dat is dus inderdaad ook de vraag: hoe kom je nou aan meer leden? Ja, een goede promotiecampagne komt het op neer. Ja, de steun, vroeg mevrouw Matser, dat, eigenlijk had je dat ook al gezegd, we moeten eigenlijk meer gezamenlijk campagne doen. We zijn ook samen met achttien windcoöperaties op het ogenblik aan het nadenken over een soort Utrechtbrede coalitiecampagne om dat veel zwaarder aan te zetten. Andere steun zou inderdaad zijn: kennis en capaciteit. We hebben nu een goed

overleg met Windvogel, dat is een landelijke coöperatie die al vanaf '88 werkt, en die heeft ook de kennis en zelfs ook wel het kapitaal om ons te helpen, maar dat kan nooit genoeg zijn. Ik had beloofd een korte antwoord over de LCA te maken. Levenscyclusanalyse betekent dat je vanaf de productie tot en met het weggooien de milieueffecten bekijkt. Je kunt dat eigenlijk makkelijk terugvertalen in een terugverdientijd. Nou bij zonnecellen was dat vroeger een jaar of drie, dat is dan een jaar of een geworden. De hoeveelheid energie die je daarin stopt en wat je er dan uit krijgt bij windmolens zit je ongeveer, en dat ligt een klein beetje aan hoe je precies de uiteindelijke herverwerking van staal regelt, op ongeveer een half jaar. Dan is de milieubelasting allang terugverdiend, dus al die andere 25 jaar staat hij gewoon te produceren. Dat geldt trouwens ook voor de kosten, want de kostprijs van windenergie daalt nog ontzettend hard op het ogenblik, terwijl bijvoorbeeld kenenergie en fossiele energie dat ligt vast, want dat is oude technologie. Nieuwe technologie ontwikkelt zich altijd heel snel. Bij zon hebben we dat ook al gezien, daalt nog steeds trouwens, maar daar is langs, want de kostprijs, het aanleggen en de montage.

De voorzitter: Dat was uw reactie. Dat is zo. Ik dank jullie drie nogmaals. Dan kijk ik even naar rechts. Of daar ...

De heer Van Essen: Nou, misschien twee korte opmerkingen. De legitimiteit van inzet projectbesluit, de heer Goldhoorn heeft hier natuurlijk in inspraak eerder op gewezen. Dat is ook ... Toen refereerde die aan afspraak uit de RES. Daar is met een memo in september vorig jaar ook op gereageerd, op waarom in onze ogen aan meerdere van die criteria voldaan wordt. Hij komt nu, en dan vorige keer natuurlijk ook, komt de heer Goldhoorn met andere argumenten waarom inzet projectbesluit in zijn ogen niet legitiem is te zijn. In onze ogen is dat het zeker wel. Ik denk, het kwam al eerder vanavond aan de orde, omdat, simpele feit, we als provincie primair bevoegd gezag zijn vanaf 5 megawatt en daar gaat het hier over. Misschien het andere, het OER-traject, er zijn meerdere OER-trajecten. Daar hebben we als Staten ook in januari een memo over ontvangen. Dat zijn ... Het OER-programma is een programma vanuit de Rijk, over opwek op rijksgronden, waar meteen ook werd gekeken of er ook meegelift kan worden met opwek op gronden van mede overheden. We hebben ik geloof vijf rijkswegen: A1, A2, A12, A28 even uit mijn hoofd. Dat zijn er vier, maar goed. We hebben een traject lopen gezamenlijk met de gemeentes en rijkspartners, ook met programmamanager vanuit het rijk, om daar de potentie te benutten. Het is niet zo dat wij als provincie natuurlijk even kunnen zeggen: wij gaan daar zonnepanelen realiseren, maar dat gebeurt in een hele goede samenwerking, met de gemeentes worden daar stappen gezet om die potenties langs al die rijkswegen te gaan benutten. Dat kan zeker een belangrijke bijdrage ook leveren aan de RES-boden. Dat is ook deel van die samenwerking.

De voorzitter: Dank, mijnheer Van Essen. Dan nogmaals dank de drie insprekers voor jullie inbreng en ik verzoek jullie weer terug naar de tribune te verplaatsen. Dan even voor de verwachting, we krijgen nog drie rondes. De laatste ronde zijn twee personen. De eerstvolgende zijn mevrouw Enkelaar, mevrouw Swellengrebel en de heer Van der Sluis. Die verzoek ik ook alvast om de plaatsen in te nemen. Na die ronde komen de heer Berendts, de heer Broos en mevrouw Van Halsema. Tot slot de heer De Visser en de heer De Vroomen. Dus dan weet u qua verwachting een beetje wanneer jullie aan de buurt beurt zijn. Wacht ik even tot iedereen een plaats heeft ingenomen. Iedereen zit. Dan geef ik eerst het woord voor vijf minuten aan mevrouw Enkelaar en die spreekt namens een aantal samenwerkende burgerinitiatieven, dat staat hier op mijn lijstje. Ik ben ook wel benieuwd welke initiatieven dat dan zijn. Als u dat even wil benoemen in uw inbreng, dan zal ik dat op prijs stellen en ik denk ook de commissie. Aan u het woord. U moet wel de microfoon aanzetten.

Mevrouw Enkelaar: En nou? Gaat het beter? Oké. Goedenavond voorzitter, gedeputeerden, en Statenleden en alle aanwezigen. Mijn naam is Marian Enkelaar, ik ben woonachtig in Veenendaal en ik spreek namens de burgergroepen belangengroepen uit Ede, dat is Ede Waait Anders, Veenendaal Waait Mee met Ede Waait Anders, Ederveen/De Klomp, dat is Tegenwind Ederveen/De Klomp die samenwerken tegen de plaatsing van industriële windturbines bij woningen. In dit geval ben ik hier omdat het kansrijk zoekgebied nummer 96 op grensgebied bij Veenendaal staat. Wij begrijpen natuurlijk de noodzaak van de energietransitie, maar dan wel moet deze op basis van veiligheid en vooral de gezondheid van de omwonenden waarborgen. De gezondheid van omwonenden is echter in gevaar. Zoals u bekend is, heeft een onderzoek van Nivel onder huisartsen plaatsgevonden. Dat is eind december ruim gerapporteerd in de kranten. Dit onderzoek is ook in december gepubliceerd en de uitkomst was: er zou geen gezondheidsschade zijn voor omwonenden door de industriële windturbines. Dit onderzoek is echter een verkennende studie. Beperkend aan dit onderzoek is dat het laagfrequent geluid buiten beschouwing is gelaten, terwijl juist na langdurige blootstelling hieraan de meeste klachten ontstaan. De grove beperking van de gebiedsbepaling maakt dit onderzoek statistisch niet significant. Daarbij was het onderzoek op basis van data van 2012 tot 2021. Echter, vanaf 2022 worden nieuwe, steeds hogere industriële windturbines dichter op woningen geplaatst. Vanaf toen werden ook de meeste klachten van geluidsoverlast en slapeloosheid gemeld, maar deze data viel buiten bewuste Nivel onderzoek. Dus het Nivel onderzoek was op het moment van publicatie al sterk achterhaald en niet meer bruikbaar voor uw besluitvorming. Coalitiepartners van de provincie Utrecht verklaarde de meest actuele onderzoeken, zoals over gezondheid, mee te willen nemen in hun besluitvorming. De Statenleden worden op hun wenken bediend, want in november 2023 werden de resultaten van een belangrijk groot onderzoek gepubliceerd over de relatie tussen windturbinegeluid en slaapstoornissen. Daarbij werden alle beschikbare data van onderzoeken tot en met mei 2023 voor een meta-analyse gebruikt. Vervolgens werd op exact gelijke wijze geanalyseerd, zodat we kunnen spreken van een zogenaamde systematic review. Dat was ook de bedoeling. De uitkomsten van deze meta-analyse van al het onderzoek naar slaapstoornissen vraagt om toepassing van het voorzorgsbeginsel om de slaap en daarmee de gezondheid van omwonenden te beschermen, maar dan wel volgens het voorzorgsbeginsel zoals uitgelegd op de website 'Access to European Law'. Nederland heeft zich te houden aan deze Europese regelgeving. Er zijn veel getuigenissen van gedupeerde omwonenden, woonachtig op verschillende afstanden van windturbines, zoals in het laatste onderzoek is aangetoond. In de nieuwe ontwerpnormen wordt voornemen nog twee keer tiphoogte aangegeven. Dit is ook volgens artsen van Windwiki een volledig fout voornemen, dat kennelijk onder druk van de windlobby en uit politieke wens tot stand kwam. Stichting Windwiki is opgericht door artsen en medische specialisten die zich verdiept hebben in de veiligheid van windturbines voor mens en omgeving. Ik wijs u nu in het bijzonder op een artikel van Ursula Maria Bellut-Staeck dat in december 2023 is verschenen. Hierin wordt een hypothese geformuleerd op basis van bestaand bewijs, dat is heel bijzonder, voor het mechanisme waardoor geluidsgolven in het menselijk lichaam onder andere tot celwandschade lijden van de bekleding van de bloedvaatjes en daardoor daar tot verstoring van de stikstofmonoxidestofwisseling. Voor het eerst kan verklaard worden hoe ziekteverschijnselen van aan chronisch infrageluid blootgestelde mensen zijn ontstaan in samenhang met deze hypothese en wordt duidelijk dat geluid dat we niet horen wel gezondheidsschade veroorzaakt. Precies zoals de afgelopen jaren is gebleken dat ultraviolette stralen, die we niet zien, wel leiden tot huidkanker en röntgenstralen, die we ook niet zien, ook gezondheidsschade oplevert. Toepassing van het voorzorgsbeginsel is heel erg belangrijk, omdat de effecten van zeker de steeds hogere industriële windturbines heel erg onderschat worden en de gezondheid van omwonenden veel beter beschermd dient te worden. Er is hier sprake ...

De voorzitter: Komt u bijna tot een afronding?

Mevrouw Enkelaar: Ja, ik heb nog twee zinnen. Er is hier immers sprake van voortschrijdend inzicht. Als de gezondheid van burgers echt belangrijk gevonden wordt, dan stelt de provincie Utrecht haar eigen norm op minimaal zeven keer tiphoogte. Mijn tijd is om, anders had ik graag de jaarlijks gemiddelde geluidsbelasting aan de kaak gesteld. Ik dank u voor uw aandacht.

De voorzitter: En ik dank u, mevrouw Enkelaar. Dan gaan we naar mevrouw Swellengrebel namens Windalarm regio Amersfoort. Mevrouw Swellengrebel.

Mevrouw Swellengrebel: Dank u wel, voorzitter. Windalarm is groot voorstander van een versnelde energietransitie, maar dan wel op een duurzame en rechtvaardige manier. Er werd hier al gezegd: people matter. Daar zijn we het dus van harte mee eens. Ik zal hier drie onderwerpen uit de Statenbrief belichten. Allereerst wordt in de samenvatting gesteld dat de meest kansrijke gebieden zijn vastgesteld op basis van objectieve milieuonderzoeken. Ik waag dat te betwijfelen, aangezien opnieuw gekozen is voor de jaargemiddelde Lden geluidsnorm. Die is oorspronkelijk bedoeld voor metingen aan stationair lopende machines en is zeker niet bedoeld voor bescherming van mensen. Dat kwam indertijd ook al uit de HUF-beoordeling. Sterker, de WHO maakt zelfs expliciet bezwaar tegen het gebruik van Lden als norm voor windturbinegeluid. Toch kiest Nederland, als enig Europees land, voor deze norm, die vooral in het belang is van de windindustrie en de exploitanten en zeker niet in het belang van omwonenden. Zo'n keuze is dus niet objectief. Dan, ook in die samenvatting, van alle aspecten waarop je zou kunnen letten bij de keuze van je locaties, wordt maar één aspect expliciet genoemd: het lokaal eigendom, dat moet geborgd worden. Daar schuilt een groot risico in, want wat is lokaal? Afkomstig uit dezelfde gemeente? De coöperatiemensen die ik sprak wonen allemaal minstens op 2 kilometer afstand of veel verder van de potentiële windlocaties. Dat leidt tot de bijzonder onfrisse situatie dat het genoeg van de een, financieel belang, groter wordt naarmate de turbines harder waaien en de direct omwonenden dus meer pijn lijden. Mijn vraag aan de Statenleden hier, die aan de coalitie deelnemen en ook de gedeputeerden is dan ook: hoe ver woont u af van het bij u dichtstbijzijnde kansrijke gebied? Zou u dat straks, als u hier de vragen gaat stellen even willen beantwoorden en noemen in meters dan wel kilometers en niet met iets als in de buurt van? Alleen wanneer lokaal gedefinieerd wordt als woonachtig binnen een straal van bijvoorbeeld vijfmaal de tiphoogte, kunnen eigenaren recht van spreken hebben. Dan nog, de een is gevoeliger voor geluid dan de ander, zoals de één wel en de ander niet snel verbrand door de zon. Er moet dus tenminste een ruimhartige uitkoopregeling zijn, waar mensen de eerste twee jaar na plaatsing gebruik van kunnen maken, inclusief overdrachtsbelasting voor een nieuwe woning, verhuis- en stoffeerkosten en een ruime hoeveelheid smartengeld, voor het gedwongen moeten verlaten van een geliefde woonplek. Want meer windturbines in Utrecht zijn niet aantoonbaar in het algemeen belang. Vraagt u alstublieft aan de gedeputeerde om dat algemeen belang hard te maken, anders dan: we moeten het RES-bod halen, maar dus iets in relatie tot het klimaat. Ten derde, de landelijke ontwerpnormen. Op de betreffende NRD daarvoor hebben de medici van Windwiki in 2022 een zienswijze ingediend van 46 pagina's over gezondheidseffecten, onderbouwd met 52 voetnoten. Maar het onderwerp gezondheid werd in de reactie nota afgedaan met een half A4'tje. Er zouden geen conclusies kunnen worden getrokken over de samenhang van het geluidsniveau van windturbines en slaapverstoring, omdat de resultaten van onderzoek niet eenduidig zijn. Ja, dat raadt je de koekoek. Er zijn gewoon veel meer onderzoeken beschikbaar die door de windindustrie betaald worden. De zogenaamde veiligheid van de nieuwe 'ontwerpnormen' is gebaseerd op het RIVM-onderzoek, waarvan inmiddels wetenschappelijk is bewezen dat het ondeugdelijk is. Het RIVM heeft het al moeten rectificeren, maar ze deden dat op een zo onwetenschappelijke manier, dat er nu een proces loopt bij hun Raad van Toezicht en Windwiki eist dat ze opnieuw rectificeren. Kortom, het klopt gewoon niet. De nieuwe ontwerpnorm is onveilig. Ook over die ontwerpnormen zelf hebben de artsen van Windwiki een zienswijze ingediend en dan met name over

tweemaal de tiphoogte die jullie nu ook hanteren. Er zijn legio voorbeelden van mensen die, op een afstand van vijfmaal de tiphoogte of verder, naar en akelig worden van dat geluid. Dat is zo hard, zo nu en dan, dat het regelmatig de tv overstemt, buiten zitten geen pretje is, men slaapmedicatie nodig heeft en ook op die afstand zelfs zijn er gezinnen die moeten verhuizen omdat meerdere gezinsleden niet meer maatschappelijk kunnen functioneren. Kunt u bijvoorbeeld dan toch de gedeputeerden vragen naar waarom naar zijn mening die tweemaal tiphoogte wel veilig zou zijn? Hoe dan ook, dat heeft mijn buurvrouw net toegelicht, vorig jaar met nieuw onderzoek de relatie tussen afstand en slaapverstoring wél echt wetenschappelijk vastgesteld. Bovendien is uit metingen gebleken dat net als in de nicotine-industrie, de meting en handhaving van normen door de windindustrie stelselmatig worden gesaboteerd. Conclusie, laten we het nog eens duidelijk stellen: Voor de energietransitie en voor de klimaatdoelen van 2030 en 2050 zijn meer windturbines op land niet nodig. Dit is aangetoond door TNO, CE-Delft en wordt zelfs bevestigd door Marian Minnesma van Urgenda. Het enige waar ze nog goed voor zijn, is voor de bankrekening van investeerders en exploitanten. En Dat terwijl de kosten gigantisch zijn, door subsidies en onnodige aanleg van extra leidingen zijn er niet alleen onnodige kosten voor de belastingbetaler, maar zijn ze dus ook schadelijk voor welzijn en gezondheid van zozeer veel burgers. U weet - of u kunt weten - dat de nieuwe normen voor windturbines pas in 2025 verwacht zullen worden. De verwachting is dat de WHO dan haar norm ook heeft aangescherpt. Voorkomt u, Statenleden, alstublieft expliciet, dat er voor die tijd nog windturbines in Utrecht gepropt gaan worden.

De voorzitter: Komt u tot afronding?

Mevrouw Swellengrebel: Ja, ik ben bijna klaar. Door ten eerste nu vast te leggen dat er geen vergunningen worden afgegeven of verplichtingen met exploitanten worden aangegaan voor de nieuwe landelijke normen zijn vastgesteld. En, als laatste, door vooralsnog in deze onderzoeksfase nu vier- of vijfmaal de tiphoogte aan te houden als absolute minimale afstand tot woningen, ook die van de zogenaamde molenaars, en al die locaties die daarmee afvallen nu alvast expliciet los te laten. Daarmee geeft u een groot aantal inwoners hun bestaanszekerheid terug. Dank u wel.

De voorzitter: Dank, mevrouw Swellengrebel. Dan wil ik het woord geven aan de heer Van der Sluis van Stichting Belangen Wijkersloot en omgeving.

De heer Van der Sluis: Ja, hartelijk dank. Ik hoop dat ik verstaanbaar ben, want ik ben een beetje ziekig, dus mijn stem laat wat teweeg. Afstand geb... Mijn naam is Jeroen Van der Sluis, voorzitter Stichting Belangen Wijkersloot en omgeving vanuit Wijk bij Duurstede. De stichting vertegenwoordigt ruim vierhonderd omwonenden in het buitengebied van rond Amsterdam-Rijnkanaal en zet zich in voor het behoud van het landschappelijk en agrarisch karakter. Laat ik vooropstellen dat de stichting voor de energietransitie is en draagt hieraan bij door middel van zon op dak, in overleg met onze burens boerenwindmolens voor eigen bedrijf, maar is tegen de maatregelen die de leefomgeving schaden, zoals het plaatsen van industriële windturbines. Of dat je nu voor of tegen windturbines bent of van welke politieke kleur aanhangt, politiek beleid en besluitvorming dient transparant te zijn en vooral op basis van, neem het nog even hier op, juiste informatie. Dat is precies waar het hier aan schort bij de bepaling van de zogenaamde kansrijke gebieden voor wind op land en in het bijzonder als het gaat om zoekgebied 78 gemeente Wijk bij Duurstede. De onderbouwing van de zogenaamde kansrijke gebieden is op negental punten volstrekt ondeugdelijk op basis van de volgende argumentatie. Allereerst werd al genoemd, de landelijke windturbinenormen in combinatie met niet alleen de afstand, maar ook de geluidsnormen, zijn niet op een goede manier meegenomen in het onderzoek en laten geen ruimte voor de door de provincie zelf gebruikte referentie windturbines van 241 meter hoog, zoals opgenomen in het eigen PlanMER. Klopt dus niet. Er wordt in het onderzoek geconcludeerd

dat in het zoekgebied landeigenaren interesse zouden hebben. Dit is feitelijk onjuist. Bij navraag van mijn landeigenaren, mijn burens, heb ik dit getoetst en men wil gewoon geen windturbines. Slechts één landeigenaar heeft mogelijke interesse getoond volgens het eigen onderzoek vanuit de provincie. Schandalig als dat zo wordt uitgelegd in het onderzoek. Ook is het onderzoeksrapport in haar onderbouwing volstrekt tegenstrijdig. Twee passages vol tonen dit aan. Allereerst wordt er geconcludeerd dat op basis van de landelijke ontwerpbepalingen geen ruimte zou zijn voor minimaal drie windturbines. Daarmee zou het gebied Wijk de Duurstede als niet kansrijk worden gekenmerkt. Vervolgens wordt op een vage manier in dezelfde passage gezegd en via een extra check op basis van clusteren, aansluiting bij infrastructuur en aansluiting bij een bedrijfsterrein, als kansrijk opeens bepaald worden. Heel bijzonder. Laten we hem even afpellen. Clustering. Als er geen sprake kan zijn van beperken vanuit de nieuwe afstand geluidsnormen en geen interesse bij de relevante landeigenaren, dan is de kans voor clustering natuurlijk gewoon nihil, dat past dus niet, ten aanzien van de aansluiting op de infrastructuur. Het Amsterdam-Rijnkanaal is niet zichtbaar en vormt geen landschappelijke lijn, omdat het 3 meter beneden het maaiveld ligt. Dat is wat anders dan de spoorlijn of een snelweg in combinatie met het al aanwezige geluid. De bureaus Smartland en HNS en de Community of Practice gaven al eerder aan dat inmiddels de maat van windturbines dusdanig overtreft dat van inpassing geen sprake meer is en dat verderging van het landschap optreedt. De watertoren van Werkhoven, voor wie bekend 43 meter hoog, is het hoogste object in de wijde omgeving. Ook het bedrijventerrein bevat woonhuizen en risicozones waarbij eveneens dezelfde afstandsnormen gelden. Allemaal niet meegenomen, toch opgeschreven. Er zouden volgens het onderzoek geen grote milieueffecten worden verwacht. Nou, die zijn er natuurlijk wel degelijk. De Databank voor Flora en Fauna Waarnemingen punt nl laat zien dat in hetzelfde gebied een grote verscheidenheid aan weide- en trekvogels heeft, totaal 92 vogelsoorten. Ook diverse soorten herbergt op de rode lijst, waaronder de bruin- en de blauwe kiekendief. Het betreft tevens het leefgebied van de das, vos en ooievaar, alle beschermd en niet meegenomen in de natuurtoets. Ga ik nog even verder. Kleinere NNN-gebieden, natuurgebieden die deel uitmaken van de ecologische hoofdstructuur direct in het gebied. Gebied is voormalig stiltegebied en het gebied is belangrijk waterwingebied. Ook het aspect van recreatie is niet meegenomen in het onderzoek. Op nog geen 400 meter afstand is een camping aanwezig, ook meerdere B&B's. Alle kwetsbare objecten naast de aanwezige woonhuizen. Het aspect archeologie is onvoldoende meegenomen met onderzoek. Het gebied wordt gekenmerkt door diverse hoge archeologische waarde, dit aspect is niet meegenomen in het onderzoek. Ook is de sondering, of de uitlopers van de Peelbreuklijn, niet meegenomen als het gaat over bodemkwaliteit, bodemonderzoek. Teruglevering van de opgewekte stroom is een onbekend probleem. Vanuit deelname van de burgerforum is er gesproken met de netbeheerders. Deze wisten ons te vertellen dat het nog wel acht jaar kon duren voordat een dergelijk windpark aangesloten kan worden voor teruglevering in combinatie met alle andere initiatieven, zoals de vele zonneparken in hetzelfde gebied. Het aspect omgevingslawaai wordt slechts als aandachtspunt genoemd. Het gebied rond Amsterdam-Rijnkanaal is een van de meest stille, weinige weids, open landschappen. Elke vorm van geluid is prominent aanwezig en draagt zeer ver. De Spoorbrug van Culemborg is zelfs op 7 kilometer zeer aanwezig te horen. Ik ga naar mijn afronding. Kortom, de onderbouwing in het onderzoeksrapport dat de provincie Utrecht gebruikt om het zoekgebied van Wijk bij Duurstede als kansrijk voor windturbines aan te merken is onvolledig, onjuist en op punten tegenstrijdig zoals net vermeld. Ik verzoek u dan ook met klem om deze onjuistheden te rectificeren, met als gevolg dat het zoekgebied van Wijk bij Duurstede wordt geschrapt als zogenaamd kansrijk gebied van wind op land. Ik dank uw aandacht.

De voorzitter: Ik dank u, mijnheer Van der Sluis, voor uw inbreng. Dan kijk ik even rond in de commissie. Ik begin nu even links. Ik zie alleen drie ... De heer Harris, van de SP.

De heer Harris: Dank u wel. Vraag voor mevrouw Enkelaar. Krijgen we ook de namen van alle benoemde onderzoeken? Want als ik het zelf opzoek, krijg ik ook meta-analyses te zien die beweren dat er geen significante gezondheidseffecten zijn van windturbines, dus ik ben heel benieuwd om te kijken naar de onderzoeken die u heeft benoemd om die eventueel te kunnen vergelijken.

De voorzitter: Dank, mijnheer Harris. De heer Borger van D66.

De heer Borger: Dank u wel, voorzitter. Ik had dezelfde vraag.

De voorzitter: Nou kijk, dat is mooi. Mevrouw Rikkoert van de ChristenUnie.

Mevrouw Rikkoert: Ja, bedankt voorzitter. Ik heb een vraag aan mevrouw van Windalarm regio Amersfoort. Ik was eigenlijk benieuwd uw aankijk tegen de gezondheidsschade door klimaatverandering en dan ook de vraag daarbij: hoe schat u de gezondheidseffecten van een kolen- en gascentrale als we kijken naar bijvoorbeeld ultrafijnstof?

De voorzitter: Dank, mevrouw Rikkoert. De heer Dekker van ... Dekkers is het, hè? De heer Dekker van de Partij van de Arbeid.

De heer Dekker: Dank, voorzitter. Zonder 's' inderdaad. Ik heb een vraag aan mevrouw Enkelaar. Zij spreekt over een geadviseerde tiphoogte van maximaal ... Nee maximale afstand van zeven keer tiphoogte. Tegelijkertijd verwijst zij in haar verhaal naar Windwiki. Ik heb daar ook nog even gekeken en daar wordt geadviseerd maximaal vier keer tiphoogte. Dus ik ben benieuwd waar zij die zeven keer dan op gebaseerd heeft, als de rest van haar verhaal gebaseerd is op Windwiki. Vervolgens ben ik ook benieuwd of mevrouw Swellengrebel een aantal kan noemen, voor zover het gaat, over de legio van mensen die last hebben. Ik geloof dat er mensen zijn die last hebben, maar ik ben benieuwd, omdat u ook allemaal van de onderzoeken bent en dus van de kwantificeerbare objectieerbare cijfers, of u die legio dan ook kan kwantificeren voor me. Dank u wel.

De voorzitter: Kunt u wel een beetje in B2-niveau praten? Want ik begrijp er geen hol van. Mevrouw Van den Broek van de BBB.

Mevrouw Van den Broek: Ja, dank u wel voorzitter. Ik heb voor mevrouw Enkelaar enkele vragen. U zei dat de beperking van de gebiedsbepaling dit onderzoek statistisch niet significant maakt. Kunt u dat toelichten? Ik word getriggerd en nieuwsgierig gemaakt door de laatste zin in uw bijdrage. Daarom de volgende vraag: wat had u nog graag over de gemiddelde geluidsbelasting willen zeggen? Even kijken, dan heb ik voor mevrouw Swellengrebel een vraag opgeschreven. Volgens mij heb ik u horen zeggen iets over de HUF-beoordeling, wat is dat? En wat hield hij in? Naar de laatste spreker moet ik heel eerlijk gezegd nog even het hele verhaal verwerken en ik ga me beraden op wat ik daar op een later moment nog mee ga doen. Ik ontvang graag uw bijdrage.

De voorzitter: Gaan we sowieso vanuit de griffie ook al ... Bij iedereen opgevraagd om hun bijdrage te delen. De heer Vermaat ... Nee. Dan alleen nog mevrouw Hoek van 50PLUS.

Mevrouw Hoek: Ja, dank u voorzitter. Ik heb een vraag aan mevrouw Enkelaar. Is mevrouw Enkelaar op de hoogte dat de Franse rechter erkent windmolensyndroom en geeft omwonenden een ton compensatie. Zij klaagde dus over van alles, bijvoorbeeld slapeloze nachten, hoofdpijn, hartkloppingen, misselijkheid,

oorsuizen, boosdoener. En dan komt het: het windmolenpark met zes turbines op krap 1 kilometer van hun huis in Fontrieu. Bent u hiervan op de hoogte? En dan gaat het hier zelfs om 1 kilometer afstand, terwijl we het hier nu constant hebben over 300 meter, 400 meter of 500 meter. Dus mijn vraag. Eigenlijk zou ik die vraag ook aan mevrouw Swellengrebel willen stellen. Ik wil ook mijn complimenten uitmaken voor u alle drie, ook voor de heer Van der Sluis. Ik ben onder de indruk wat u allemaal heeft geschetst qua uw onderzoek. Dit is een gigantische lijst waarvan we wel het nodige kenden, maar dit is echt heel zorgwekkend en ook ik zal, als 50PLUS, contact met u opnemen om misschien nog nader hierover in gesprek te gaan. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Mooi. Dan gaan we weer terug naar de insprekers, want ik zag geen andere vragen vanuit de commissie. Beginnen we weer met mevrouw Enkelaar.

Mevrouw Enkelaar: Oké. Voor de heer Harris van de SP. Ik zal de link doorsturen naar de griffier, zodat u allemaal de link krijgt van de onderzoeken die ik heb besproken. Even kijken, de heer Dekker die vraagt zeven keer tiphogte en dit komt overeen ... Waarom niet de vier keer van Windwiki. Ik heb inderdaad heel veel informatie via Windwiki, want ik vind dat een instantie die voor mij heel veel goede informatie geeft. Wij hebben altijd tien keer de ashogte aangehouden en dat heb ik nu ook gedaan. De tien keer de ashogte komt overeen met zeven keer de tiphogte. Ik weet, want ik heb het ook gelezen, dat Windwiki inderdaad aanhoudt: vier keer. Dat een van de redenen waarom wij die wind, of die afstandsnorm op die tien keer houden is omdat dat laagfrequent geluid nog steeds iets is waarvan we niet precies weten tot op welke afstand het inderdaad zoveel geluidsklachten veroorzaakt, of zoveel geluidsklachten geeft. Mevrouw ... Is dit ... Ja, dit is het zo. Mevrouw Van den Broek die vraagt naar de beperking gebiedsbepaling die het Nivel inderdaad in zijn onderzoek heeft. Het Nivel is uitgegaan van de postcodes, de vier cijfers van de postcode. Dat houdt in dat als je een plaats hebt als Renswoude, bijvoorbeeld, dat het hele ... Sorry. Dat het hele dorp onder een postcode valt en het punt is dat de windturbines nooit in het centrum van het dorp geplaatst worden, altijd aan een zijkant. Het aantal mensen dat daardoor gehinderd wordt in zijn, of laat ik het zo zeggen, geluidshinder ervaart of slaapstoornissen krijgt, is daardoor minimaal of maximaal 1 promille van de bevolking. Vandaar is het een niet significant onderzoek eigenlijk. Dan heb ik mevrouw Hoek, die was benieuwd naar wat ik had willen inspreken. Nou, ik had nog willen inspreken over de geluidsnorm die de provincie Utrecht aanhoudt aan een jaarlijks gemiddelde van geluidsbelasting. Nou, dat komt overeen met dat ik het simpel vertaal: als ik 50 kilometer mag rijden in de bebouwde kom dan kan ik dus ook een week 100 kilometer door de bebouwde kom rijden, als ik de week daarna maar niet rijd, want dan heb ik in die twee weken 50 kilometer gemiddeld gereden. Nou, er zijn gemeenten die deze absurditeit werkelijk niet nemen en die dus zelf willen afwijken van deze geluidsbelasting. Zij staan voor een meer geluidsbelasting, zoals die bijvoorbeeld ook voor de horeca geldt. Ook het burgerforum van de provincie Utrecht is hier met 83 procent voorstander van. Wat weerhoudt de provincie Utrecht hier eigenlijk van om het zo te doen? Mevrouw Hoek vraagt van de Franse rechter. Ja. Ik heb gehoord van het windturbinesyndroom. Het is een jaar of twee jaar geleden al toegekend dat het echtpaar een ton kreeg aan schadevergoeding. Dat is mij bekend. Ze kregen heel veel klachten. U zegt: ze hebben krap een kilometer, nou die tien keer ashogte is tien keer ... Als een windturbine 12 of 120 meter is aan ashogte, is het 1200 meter. Dat is voorbij die kilometer. Wat ik u net al aangaf was dat het nog niet duidelijk is of er een bepaalde afstand veilig is dan wel dat ook nog persoonsafhankelijk is. Dus er is echt nog onderzoek nodig om dit laagfrequent geluid verder te onderzoeken. Dat is eigenlijk ook de reden dat men dus zegt ... O nee, dat is nog steeds de reden dat we zeggen: op zijn minst een goede afstand norm, maar niet 300, 400 of 500. Dan weet je zeker dat je een heel deel van de mensen dus benadeelt, plus dat kalm aan duidelijk is dat 10 tot 20 procent van de mensen last heeft van het laagfrequent geluid. Als we nagaan dat het soms langs wijken wordt geplaatst van zeventuizend inwoners,

houdt dit in dat het dan gaat over zevenhonderd tot veertienhonderd mensen die hier hinder van hebben. Ziet u dat al voor u? Dat zijn er veel. Vandaar is dit een onzalig plan. Dit was het.

De voorzitter: Ik ben blij. Ik wilde net al zeggen: komt u zo tot een afronding, maar u was mij al voor. Mevrouw Swellengrebel, die heeft ook een aantal vragen gehad en die wil ik vragen het woord te nemen.

Mevrouw Swellengrebel: Dank u wel, voorzitter. Ja, de eerste vraag was van, meen ik, de ChristenUnie: hoe kijkt u aan tegen gezondheidsschade door klimaatontwikkelingen, of dan wel kolen en gas? Dank u wel voor die vraag. Ten eerste, Windalarm is net zoals u waarschijnlijk heel bezorgd over dat klimaat, dus daar moet ook wat aan gedaan worden. Alleen er is dus gewoon uitgerekend, ook door TNO, dat er heel veel mogelijkheden zijn om klimaatneutraal te worden, zowel in 2030 als in 2050, zonder nog extra windmolens op land. Sterker, en dat is dan over die kolen en gas wel grappig ... Kijk Windalarm zegt: we hebben niet zo zeer een mening over hoeveel kernenergie, hoeveel windenergie, hoeveel zon, maar wel: alle windenergie die we willen opwekken, doe dat op zee. Dat is in elk geval minder schadelijk. Het is niet alleen minder schadelijk omdat daar toevallig geen mensen wonen en tuurlijk wel beesten. Trouwens, Universiteit van Nederland, misschien kent u dat, daar heeft een professor ooit een minicollege gehouden over waarom kabeljauwen zo dol zijn op windmolens, moet u maar eens kijken, universiteitvannederland.nl, heel leuk. Maar die kolen en gas, dat is wel ... Kijk de windmolens op land, en trouwens ook de zon, dat is een heel onregelmatige toestroom, dus je hebt heel veel gaten in de opbrengst. Die gaten moeten vooralsnog worden opgevuld door kolen- en gascentrales, dus dat is vervuilend. Terwijl die windmolens op zee, omdat die verschillende landen rondom de Noordzee en al hun windparken samenwerken en energie kunnen uitwisselen en het altijd wel ergens hard waait, daarvan is de toestroom van elektriciteit aan land een veel constantere toestroom. Dus je hebt wat dat betreft veel minder van die kolen- en gasgestookte centrales nodig. Dus ja, kolen- en gascentrales moeten we niet hebben, zo min mogelijk. Je moet iets van buffer hebben om die onregelmatigheid op te vangen en met wind op zee heb je daar gewoon minder van nodig. Dan de vraag van, ik weet niet meer precies wie, over of ik kon kwantificeren wat dan die legio aantallen mensen waren die er last van hadden. Nou, u hebt net gehoord van mijn collega hiernaast mij dat zelfs het Nivel heel moeilijk tot de getallen komt. Maar bijvoorbeeld van Windpark Spui is dan bekend dat van de twaalf direct omwonenden, die volgens de geluidsnormen natuurlijk veilig zaten, in het eerste jaar de helft, dus zes mensen zes gezinnen, in het eerste jaar van pure ellende verhuisd zijn. De helft. Dus dat is een kwantificering. Er zijn in die zin wel heel veel windparken waarvan ik weet dat er mensen zijn die daar dus van moesten verhuizen, een op 1100 meter, wonend gezin (dat is ongeveer vijfmaal de tiphoogte) waarvan dus twee gezinsleden totaal niet meer maatschappelijk konden functioneren. U kunt een filmpje terugzien van de zoon van dat gezin die inspreekt bij zijn gemeente Nederweert, geloof ik, die precies vertelt hoe dat in de afgelopen drie jaar vanaf zijn zestiende tot zijn negentiende verliep. Dat hij totaal niet meer naar school kon, niet meer met zijn vrienden overweg, hij kon gewoon niet slapen, hij ging dus ... Hij vluchtte door bij vriendjes te gaan slapen, maar dat kan je ook niet elke dag doen. Dus ja, zo werkt het dan, dat mensen dus gewoon helemaal maatschappelijk niet meer kunnen functioneren en uiteindelijk zo'n gezin wat perfect prachtig mooi op een mooie plek woont, toch van pure ellende verhuisd. Dus ja, ik heb geen cijfertjes, want het heeft zelfs het Nivel niet over de grote aantallen. Maar dat er te veel schade ontstaat is duidelijk. Dat was dan meteen even van mevrouw Van den Broek over die 1 kilometer. Er zijn dus op veel meer dan 1 kilometer al mensen die ook van de huisarts slaapmedicatie nodig hebben. Dat is dan weer iets ... Dat wordt door de huisarts aangevinkt als bijvoorbeeld stress. Ik weet van iemand die zei: ja hoezo stress? Ik kan gewoon niet slapen door dat geluid. Maar ja, zei die huisarts, er is geen hokje windmolens. Dus dat wordt ook altijd maar ergens in die huisartsregistratie heel verschillend geïnterpreteerd hoe ... Ja, dat kan je dus niet terugvinden in de huisartsenregistratie, omdat er nog niet ... Daar wordt wel voor gepleit door een van de huisartsen van Windwiki trouwens, om ook een vak te hebben

'slaapverstoring door geluid' zoiets, even los van windmolens, gewoon geluid, maar dat is nog niet rond. Dan als laatste de HUF, BBB vroeg daarnaar. Dat heb ik expliciet genoemd, de HUF, beetje een raar woord. De HUF-beoordeling. Wat houdt dat in, vroeg u. De HUF-beoordeling is een toets en die HUF staat dan voor handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en fraudebestendigheid. In 2009 hebben die een toets uitgevoerd, voor toen nog VROM, en aan de eigen minister moeten adviseren om die Lden-norm vooral niet in te voeren, want zij zeiden tegen het eigen ministerie: handhaving is niet mogelijk, omwonenden van windturbines worden onvoldoende beschermd tegen geluidsoverlast door die jaargemiddelde Lden-norm. De regeling is fraudegevoelig. Nou, dat is wel gebleken. Ik kan uitleggen u wat die windindustrie dan uitvoert om maar binnen de normen officieel te blijven, terwijl ze er bijvoorbeeld 2 decibel overheen gaan. Dat is dan bijvoorbeeld een meetfoutmarge. Maar 2 decibel méér betekent gewoon (bijna) twee keer zo hard. Dat kunnen ze voor mekaar krijgen. De regeling biedt ook geen generiek beschermingsniveau tegen slaapverstoring door piekbelasting, (vertelde u net ook) en geen bescherming, ook essentieel, tegen cumulatie van geluid. Met de introductie van de Lden-norm worden windturbines, naast de systematiek die er is voor Wet milieubeheer, komt er een soort van hybride situatie die onduidelijk is. Maar, en nu komt het, dat hele HUF-rapport van 2009 is ergens in een la verstopt en is dus pas recent naar buiten gekomen, is dus gewoon totaal genegeerd.

De voorzitter: Komt u tot een afronding?

Mevrouw Swellengrebel: Ja. Misschien wou ik één ding zeggen. Het gaat vanavond heel erg over dat windmolens toch echt de goedkoopste oplossing zijn en dan is het toch raar dat je dus helemaal niet ... Ja, het is ook moeilijk te kwantificeren hoeveel mensen worden ziek en hoeveel geld moet je daarvoor rekenen of zoiets, maar mensen worden dus gewoon ziek. Ik vind dat het echt wel meer aandacht mag hebben dan dat het er steeds over gaat over dit is goedkoop en dat is duur. Dat is niet het belangrijkste in de wereld. Dank u wel.

De voorzitter: Dank mevrouw Swellengrebel. Er is vandaag een heus nieuw persoon in onze Statenzaal, mevrouw Van der Hoek, maar het is mevrouw Van der Broek van BBB. Van den Broek, excuus, en mevrouw Hoek van 5PLUS. Dus dat is niet één persoon geworden. Doet me al denken aan de film The Fly uit '86. Maar goed, voor wie dat heeft gezien, weet dat dat niet een heel fraai beeld is. De heer Van der Sluis voor de reactie.

De heer Van der Sluis: Ik had volgens mij geen vragen, maar ... Behalve het verzoek om in feite het uitgebreide onderzoek of waar ik mijn contra-expertise op het gebied van het kansrijke gebieden rapport te delen. Volgens mij expliciet voor 50PLUS en BBB. Nou, volgens mij heb ik hem al gedeeld via de griffie, maar ik stuur hem met alle liefde nog een keer toe. Ik zou echt oproepen daar even goed kennis van te nemen en in feite ook de uitgangspunten te heroverwegen, want dit kan toch niet de basis zijn voor dergelijke besluitvorming?

De voorzitter: Oké, ik meen te weten inderdaad dat u dat al heeft gedeeld of dat gaat u doen. Dus, ja ... Kijk ik even naar de fracties die dat hebben gevraagd, dat zal uw kant opkomen. Dan wil ik het woord geven aan de heer Van Essen voor een eventuele reactie hierop, korte reactie.

De heer Van Essen: Misschien heel kort, want het ging in deze inspraak, waarvoor ik dank, veel over gezondheidseffecten en veel over de afstandsnormen en geluidsnormen. Wat wij natuurlijk gedaan hebben in de PlanMER is gerekend met de concept landelijke norm die nu in ontwerpen bestaan en die er ter visie hebben gelegen en waar landelijk een besluit over genomen zal gaan worden naar verwachting. Dat zijn natuurlijk op moment dat een provincie via een projectbesluit, dat geldt voor gemeentes trouwens niet

anders, windmolens mogelijk gaan maken, dan zal op dat moment natuurlijk normen gehanteerd moeten worden dan wel landelijke normen als die op dat moment zijn vastgesteld dan wel lokale normen op het moment dat die landelijke normen nog niet zijn vastgesteld. Dus het is niet zo dat wij nu bepaalde normen hebben gekozen. Dat wil ik aangeven. We hebben gerekend met de concept landelijke normen om te zorgen dat de meest kansrijke gebieden daarbinnen passen. Dat geldt dus ook voor alle 27 gebieden, daar zijn windmolens passend binnen de concept landelijke normen.

De voorzitter: Dank, mijnheer Van Essen. Ik zag net de heer Van der Sluis nog naar mij kijken beetje met vragende ogen. Heb ik iets gemist want ik zat even met mijn griffier ...

De heer Van der Sluis: Nou, meer dat ik betwist was dat die concept landelijke normen daadwerkelijk goed zijn toegepast, want als ik de kaartjes kijk en de informatie in het rapport, klopt dat gewoon niet. Dus ...

De voorzitter: O, dit is nu een soort slotreactie, helaas. Daar heeft u goed gebruik van gemaakt. Dan dank ik jullie drie voor deze inspraakronde. Ik heb goed en slecht nieuws. De heer Visser is afgehaakt, dat is het slechte nieuws, maar het goede nieuws is dan dat wij zo meteen een groepje van vier hebben, dus nog een ronde hierna. Ik wil nu even voorstellen om vijf minuten te schorsen, even een eventuele solitaire stop, even de benen bewegen. Dus we gaan om 10 uur weer verder. De vijf minuten vliegen voorbij dames en heren. Ik wil iedereen verzoeken weer terug plaats te nemen. Misschien had ik beter 10 minuten schorsing kunnen doen, daar zijn we allemaal aan toe blijkbaar. Voor de kijkers thuis, men neemt de tijd om de plekken in te nemen. De heer Vermaat bijvoorbeeld is nu nog steeds bezig met teruglopen naar zijn plek. Die heeft een tempo ... Ja, ik ga er niet verder over inzitten. We krijgen het laatste groepje van vier en dat zijn de heer Berendts, de heer Broos is digitaal, dus die zien jullie straks via Teams, mevrouw Van Halsema en de heer De Vroomen. Die wil ik allen verzoeken te gaan zitten en dat gebeurt ook. Dan wil ik allereerst het woord geven aan de heer Berendts namens een vijftal windparken.

De heer Berendts: Geachte leden van de commissie M&M, gedeputeerden, aanwezigen. Mijn naam is Ruben Berendts, ik spreek in namens Windpark Schalkwijksebrug, Windpark Marckenburg, Windpark Goyerbrug, Windpark Wijk en Windpark Werkhoven. Anderhalf jaar geleden hield ik hier in dit huis mijn inspraak over Vladimir Poetin en waarom deze man windmolens haat. Ik vertelde toen dat wij een aantal diverse windprojecten in de regio Utrecht werken en dat wij een PlanMER toejuichen. Aan de orde is nu het onderwerp 'meest kansrijke gebieden windenergie'. Slechts een van de vijf projecten waar wij aan werken, ligt in een meest kansrijk gebied. We moeten het daarom hebben over gebied 71, 74 en 78. Het Amsterdam-Rijnkanaal. Het Amsterdam-Rijnkanaal tussen Houten en de Goyerbrug is een van de toplocaties voor windturbines in de provincie Utrecht. Het is een van de dunst bevolkte gebieden in het Kromme-Rijngebied. De reeds vergunde lijn windturbines van Windpark Goyerbrug kan in westelijke richting in een rechte lijn worden uitgebreid langs de bestaande infrastructuur van het Amsterdam-Rijnkanaal. In het verleden heeft provincie Utrecht deze locatie reeds onderzocht. Royal Haskoning stelde in opdracht van de provincie met een MER-onderzoek vast dat deze locatie zich uitstekend leent voor grootschalige windenergie. Ook heeft een deel van dit gebied jarenlang onderdeel uitgemaakt van het zoekgebied windenergie in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie. Daarnaast spelen in dit gebied heel concrete windontwikkelingen zoals net genoemd. Dit alles en het feit dat de lijnopstelling perfect op de wind ligt, maakt dit een van de meest kansrijke gebieden voor windenergie. Hierbij vragen wij om gebied 71 aan te merken als meest kansrijk gebied. Werkhoven, gebied 74. Gebied 74 is net als gebied 71 een van de dunst bevolkte gebieden in het Kromme-Rijngebied. In dit gebied hebben alle landeigenaren zich verenigd en de coöperatie opgezocht door gezamenlijk aandeelhouder te worden van Windpark Werkhoven bv, een windontwikkeling die al een paar jaar loopt. Het gebied is door

stakeholders uit het Kromme-Rijngebied destijds positief beoordeeld tijdens een van de vele RES bijeenkomsten. Daarnaast ligt het gebied uitstekend op de wind, er kan een mooie lijnopstelling worden gemaakt en het gebied is in PlanMER aangemerkt als een top-drie locatie als het gaat om energieproductie. Dat betekent dus ook dat, mocht het nodig zijn, er een turbine kan komen te vervallen, zonder dat meteen het hele windpark in gevaar komt. Dat maakt grotere locaties beter ten opzichte van kleinere locaties. Dit fenomeen is helaas niet beoordeeld in PlanMER. De coöperatie tussen de landeigenaren, de potentiële energieopbrengst en de flexibiliteit dat als het nodig is om een turbine niet te bouwen, maakt dat het een van de meest kansrijke gebieden is voor windenergie. Wij vragen u daarom om gebied 74 aan te merken als meest kansrijk gebied. Wijk bij Duurstede, gebied 78. Wij zijn van mening dat in gemeente Wijk bij Duurstede slechts zeer beperkt ruimte is voor windenergie. Zowel het MER-onderzoek van Royal Haskoning als het PlanMER van Bosch en Van Rijn gaan voorbij aan het reeds vergunde Windpark Goyerbrug. Daarnaast ligt middenin gebied 78 het onherroepelijk vergunde Zonnepark Wijkersloot. Om deze redenen zouden al vijf turbines sowieso komen te vervallen. Als de gemeente dat graag wil, is er aan de zuidkant van het Amsterdam-Rijnkanaal eventueel ruimte voor slechts twee turbines. De lijn van Windpark Goyerbrug zou hier eventueel met twee turbines in oostelijke richting kunnen worden uitgebreid. Hierbij de vraag om de volledige noordzijde van het Amsterdam-Rijnkanaal van gebied 78 te laten vallen als meest kansrijk gebied. Dit is eerder ook gebeurd tijdens de aanpassing van de Provinciale Structuurvisie op 10 september 2012. Als u dat op prijs stelt, kunnen wij nog een uitgebreide analyse verzorgen met daarbij de argumenten waarom de uitkomsten van het PlanMER op punten voor de gebieden 71 en 74 niet toereikend is. Naar ons idee wordt de bevolkingsdichtheid rondom potentiële locaties in PlanMER nu niet zwaar genoeg meegenomen. Daardoor denken wij dat er een proces ontstaat met veel weerstand en onnodige problemen. Daarnaast streeft provincie Utrecht ook naar een klimaatneutrale energievoorziening in 2040, waardoor de gebieden 71 en 74 zonder meer nodig zijn. Samenvattend vragen wij u om gebied 71 en 74 als meest kansrijk gebied aan te merken en van gebied 78 de noordzijde van het Amsterdam-Rijnkanaal als meest kansrijk gebied te laten vervallen. We horen graag van u. Met vriendelijke groet.

De voorzitter: Dank, mijnheer Berendts. Net binnen, of net buiten de tijd, maar binnen het behoorlijke. Dan gaan we naar de heer Broos namens energiecoöperatie Veenwind en de heer Broos is digitaal aanwezig.

De heer Broos: Dat klopt. Dank u wel, voorzitter. Mijn naam is Paul Broos, ik ben van energiecoöperatie Veenwind. Excuses dat ik niet persoonlijk naar Utrecht ben gekomen, maar ik ben ook een beetje verkouden en het leek mij toch beter om niet iedereen daar aan te steken. Mijn inspraak is kort en krachtig, omdat ik begreep voorzitter dat u ook graag voor middernacht thuis wilt zijn. Dus ik zal het kort houden. Geachte commissie, Veenwind is een energiecoöperatie die vijf jaar geleden is opgericht met het doel om installaties op te zetten voor de productie van duurzame energie in de gemeente De Ronde Venen. We hebben ongeveer honderdtwintig leden. Wij steunen van harte het beleid van de provincie Utrecht om kansrijke locatie voor windmolens aan te wijzen. Zoals u weet is onze gemeente De Ronde Venen daar fel op tegen en wil zij uitsluitend inzetten op zonnepanelen. Deze veroorzaken echter voor netbeheerder Stedin een zeer zware netbelasting. Stedin moet dan erg dikke kabels aanleggen voor een maximale netbelasting gedurende een zeer beperkt aantal uren per jaar. Dat is maatschappelijk gezien een erg dure oplossing. Bovendien hebben we ook in de winter voldoende energie nodig. Op 11 oktober vorig jaar hebben wij hier bij uw commissie een pleidooi gehouden voor een locatie die in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau – PlanMER windenergie van 8 februari 2023 heeft het aangeduid als nummer 14. Het gaat om de locatie in het uiterste zuiden van Wilnis, die nu echter wordt aangeduid met nummer 17. Dat gebied is minder dicht bevolkt dan de rest van onze gemeente en heeft geen last van extra beperkingen voor windmolens vanwege de luchtvaart. Bovendien willen wij er u op attenderen dat ons plangebied veel kleiner is dan het PlanMER-gebied, waardoor de beoordeling voor deze

locatie naar onze verwachting veel positiever zal uitvallen. Groot was echter ons verbazing toen uit de bijlage van de Staten-brief van 9 januari bleek dat de provincie gebied 38 als het meest kansrijk ziet. Op deze locatie verwachten wij veel weerstand, met name van de Vereniging Spaar het Gein. Daarom willen wij u vragen om naast locatie 38 ook locatie 17 als kansrijk gebied te zien. Dan staan wij klaar om deze te ontwikkelen. Dat was het. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank, mijnheer Broos, voor uw inbreng. Dan gaan we naar mevrouw Van Halsema, namens de burgerbelangengroep Renswoude.

Mevrouw Van Halsema: Goedenavond aanwezigen. Mijn naam is Ellen van Halsema en ik woon in Renswoude. Ik spreek vanavond namens een groep inwoners van Renswoude en Overberg bij zoekgebied 96. In de ingekomen stukken voor de vergadering vanmorgen vindt u de tekst van de inspraak bij gemeente Renswoude van collega burgerbelangengroepen. Zij twijfelen daarin aan de werkwijze van provincie Utrecht. Als voorbeeld geven zij de enquête over windturbines van oktober '23. Want laten we wel wezen; elke statisticus, wiskundige of iemand die in de marketing werkt, weet dat met de bevragingen van enquêtes gestuurd kan worden om tot het gewenste resultaat te komen. Een burger zal nooit hun eigen achtertuin aanwijzen als kansrijk gebied. Het is daarom kwalijk dat de uitkomst van de enquête vervolgens het uitgangspunt werd voor het burgerforum. Dat burgerforum werd bewust selectief ingezet. Recentelijk haalde de gedupeerde op Energie van Zuid Holland, hij haalde de pers vanwege het chanteren van gemeenten en het onvolledig informeren van de Statenleden. Dus mijn vraag aan de Utrechtse Statenleden is dan ook: weet u, of bent u zeker, dat in deze provincie wel integer gehandeld is en of u wel volledig geïnformeerd bent? De genoemde enquête had in ieder geval als resultaat dat het vertrouwen in de provincie bij gemeenteraadsleden en burgers nog verder werd geschaad en er vervolgens weinig tot geen draagvlak over is, maar wel veel verzet. De aantallen handtekeningen en lidmaatschappen bij stichtingen geven het beste weer wat onder de burgers leeft. Wij geven u het voorbeeld uit onze regio uit 2021. In relatie tot twee zoekgebieden van de, sorry, aan de gemeentegrenzen van Renswoude, Veenendaal en Overberg, werden door de stichting Duurzaam en Leefbaar zo'n zesduizend handtekeningen opgehaald tegen de plaatsing van industriële windturbines. De stichting telt 4500 leden. Berekend naar het totaal aantal inwoners van Renswoude, Overberg en Veenendaal-West tekende dus een kleine 30 procent van de burgers de petitie en is maar liefst 25 procent lid geworden van die stichting. Uit analyse bleek dat burgers in een straal van 1500 meter voor 99 procent tegen de realisatie van windturbines zijn en dat het 70 procent van de opgehaalde handtekeningen betrof. Een eerlijk lokaal eigendom dat de provincie daar nastreeft is daar onhaalbaar. Er is geen draagvlak. De gedeputeerde heeft genoemd dat het verzet in onze regio groot is. Nou ja, dat klopt dus wel. Iedereen in Nederland is zich bewust van de noodzaak van een energietransitie, ook wij, maar wij vinden dat twee dingen voorop dienen te staan: de gezondheid en de veiligheid van burgers, van omwonenden. Bovendien wordt dit onder andere in het verkiezingsprogramma van coalitiepartijen VVD en CDA ook zo genoemd. De plannen met windturbines van provincie Utrecht voldoen daar niet aan en ze zijn onnodig. Onnodig, omdat de doelen van het klimaatakkoord voor 2030 in Nederland al is gehaald en ook die voor 2050 goed gehaald kunnen worden, zonder extra windturbines op land. Op basis van het klimaatakkoord dient verdere uitbreiding van windturbines op zee uitgerold te worden. Voor verdere uitbreiding van wind op land is dan dus geen juridische basis. Daarom is het irrealistisch dat de provincie Utrecht gemeenteraden wil overrulen. In dat kader wijzen wij de Statenleden graag op de twee documenten die zij via de griffier in het recente verleden ontvingen. Dat is een: het rapport 'Het kan met gemak; wind op zee en zon op dak'. Dat rapport werd bevestigd door onderzoeksbureau CE-Delft en wordt onderschreven door Stichting Urgenda. En twee: het stuk 'Gnoeg is Gnoeg', dus nogmaals een vraag: hoe verklaren de Statenleden dat voortschrijdend inzicht zo wordt genegeerd? Wij willen de Statenleden nog meegeven dat het te eenvoudig en veilig is om te schuilen achter politiek handjeklap van uw partij. U heeft als

individueel een verantwoordelijkheid richting de burgers van de provincie Utrecht. De omwonenden en hun gezondheid verdienen uw aandacht. We wensen u veel sterkte bij het maken van uw beslissing en dit complexe dossier dat, als je het feitelijk en nuchter bekijkt, juist heel eenvoudig kan zijn. Waar ligt uw loyaliteit? Bij de windindustrie of omwonende burgers? Dank u wel.

De voorzitter: Dank mevrouw Van Halsema. Dan komen bij de laatste van deze ronde. De heer De Vroomen, namens de EigenWijkse Energie Coöperatie.

De heer De Vroomen: Dank u wel. Geachte Statenleden, u heeft deze tekst waarschijnlijk al gezien of kunnen lezen, maar ik hecht eraan om hem toch nog even voor te lezen. Mijn naam is Dieter de Vroomen en ik ben hier vandaag als voorzitter van de EWEC, voluit gezegd de EigenWijkse Energie Coöperatie in Wijk bij Duurstede, maar ik ben hier ook als betrokken burger, vader en opa. Kom ik straks nog op terug. EWEC is een van de oudste energiecoöperaties in de provincie. We zijn in 2013 begonnen. We zijn een burgerinitiatief van 340 leden en dat is ongeveer een per straat, een lid of een gezin per straat is dat. Onze organisatie is ook stevig, veertig vrijwilligers en in de operatie hebben wij drie betaalde deeltijdkrachten, dat vinden wij belangrijk, dat wij ook het werk lang kunnen blijven uitvoeren. Wij streven naar groene energie die van, voor en door onszelf wordt opgewekt en geleverd. Maar daarnaast geven wij ook naar maatschappelijke meerwaarde: lokale participatie, kennisontwikkeling, financiële opbrengsten die terugvloeien naar onze gemeenschap al dan niet met het omgevingsfonds. Zo dragen wij bij aan een duurzame en veerkrachtige samenleving. Ik ga het vandaag niet hebben over de publieke opgave waar we voor staan, want die is evident en ruimschoots gevat in wetten, akkoorden en beleid. Ik spreek vandaag in met steunbetuigingen en met vragen. Ik begin met onze steunbetuigingen aan de provinciale ambitie om windenergie te realiseren en onze steun bestaat uit drie pijlers. Ten eerste, als lid van Energie van Utrecht onderschrijven wij de uitgangspunten die in deze inspraakronde al naar voren kwamen: meer kansen voor bedrijven, lagere netbeheerskosten en minder prijsfluctuaties. De tweede steunpilaar is dat ... Wijk bij Duurstede heeft al veel zon-opwek en dat geeft een hoge netbelasting. Windenergie draagt bij aan een evenwichtiger netbelasting en daarmee ook weer meer kansen voor bedrijven en inwoners. Ten derde, u besluit over windenergie. Dat doen niet wij. U besluit of het er komt en zo ja, waar het komt. Als het besluit positief is, dan werken wij er graag aan dat het ook onze energie wordt. Windenergie leidt tot lokale lasten en dan spannen wij ons als energiecoöperatie ook in voor de lokale lusten. Als het besluit dan genomen is, dat het er komt, dan hebben we ook een aantal vragen en dat zijn eigenlijk verkapte aanbevelingen. Dat zijn er drie. De eerste is: hoewel lokaal eigendom een mooie ambitie is, blijkt die in de praktijk niet altijd haalbaar te zijn. Althans we halen de gestelde doelen niet en dat geldt ook voor ons. Daarom vragen we om een breder perspectief op de financiële participatie, waarbij niet alleen burgers en bedrijven betrokken zijn, maar ook overheden. We pleiten voor een stevig beleidskader, in dat geval, en een financiële ondersteuning om die financiële participatie te kunnen bevorderen. Tweede vraag, of aanbeveling, is: windenergie realiseren vereist leiderschap, met name vanuit de overheid. De Regionale Energiestrategie biedt mogelijk niet voldoende stevigheid als er interne druk gaat ontstaan, van wij willen niet of we kunnen niet. Dan moet je een stevig kader hebben, een stevig leiderschap. Mogelijke aanpak is een convenant dat zuiver op wind gericht is en hiermee is al ruime ervaring opgedaan en de ambtelijke organisatie heeft er ook kennis van genomen. Dus wij vragen u, of suggereren u, om dit robuust te organiseren. Ten derde, en dat is misschien wel de belangrijkste ook richting uw besluitvorming. De tegenstem, het 'nee', wordt goed gefaciliteerd en ruimschoots gebruikt in democratische instrumenten, procedures en bezwaren. Maar ook in minder georganiseerde vorm is het aanwezig, zowel visueel met posters als vocaal, dat dat zijn de bekende avondjes met boze burgers. Het 'ja' daarentegen krijgt nauwelijks gelijkwaardige aandacht. Daar zijn dus geen procedures voor. Dat is vreemd, omdat de doelgroep voor wie we dit doen, de jongeren, doorgaans veel genuanceerder over windenergie denken. Zij zijn ook onze toekomstige kiezers, werknemers en leiders.

Wij vragen u dan ook om het 'ja' gedegen en evenwichtig te faciliteren. Bijvoorbeeld een campagne waar de doelgroep in betrokken is. Dat is een andere vorm van communiceren dan wij volwassenen doen. Er zijn ook jonge kunstenaars die kunnen helpen om de boodschap te vertalen. Op deze manier kan het 'ja' ook een stem krijgen. Tot slot, nou ik heb al gezegd als betrokken burger, vader en opa denk ik niet alleen aan mijn eigen familie, maar aan alle families en hun toekomstige generaties. Wij zijn samen de rentmeesters. Laten we samenwerken aan een duurzame en leefbare provincie voor iedereen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank mijnheer De Vroomen voor uw inbreng en ik dank u alle vier ook voor de inbreng van zojuist. Dan kijk ik naar de commissie, dan ga ik nu van rechts weer naar links. Ja, echt? Zijn er geen vragen? Oké. Nee, toch wel. Ik wil ook even iedereen verzoeken, vooral ... Sorry. Van de commissie om even goed en duidelijk in de microfoon te praten, omdat ik vanuit de tribune had gehoord dat u wel eens slecht verstaanbaar bent. De heer De Weerd van de Partij voor de Dieren. O nee, de heer Travaille van de Partij voor de Dieren.

De heer Travaille: Maar wel dezelfde partij, dezelfde ideaal. Tenminste, voor een heel groot deel.

De voorzitter: Ik mag het toch hopen.

De heer Travaille: Dank u wel, voorzitter. Ja, ik heb een vraag aan mevrouw Van Halsema. Ik schrok nogal van haar bewoording, vooral de vraag waarin ze ons indringend aankeek met: weet wel zeker dat er integer gehandeld wordt. Dat gaat wel ver. Ik weet niet of dat echt zo bedoeld is. De enquête is selectief gebruikt, maar heeft u dan aanwijzingen dat er niet integer is gehandeld? Dan bedoel ik niet dat mensen het niet met u eens zijn of dat de provincie een projectbesluit neemt wat volledig volgens de democratische procedures in ons land is geregeld. Heeft u dan een ander signaal waardoor u zegt: ja hier is niet integer gehandeld?

De voorzitter: Dank. De heer De Weerd, wilt u ook nog wat vragen?

De heer De Weerd: Ja, wel dezelfde idealen, maar wel andere vragen.

De voorzitter: Ja, dit is wel ongebruikelijk aan de ene kant dat er dan twee woordvoerders zitten, maar ik sta het dit maal toe.

De heer De Weerd: Als u het me toestaat. Ik had een vraag voor mevrouw Van Halsema. U zei dat u de voorkeur gaf aan wind op zee in plaats van wind op land. Ik vroeg me af hoe u aankijkt tegen de veel hogere kosten die er dan mee gepaard gaan. Je hebt het dan al snel over miljarden aansluitkosten, bijvoorbeeld, omdat kabels van windpark naar land moeten worden getrokken. En ik had een vraag voor de heer, even spieken, de heer De Vroomen. U noemt heel terecht de jongeren die ook gebaat zijn bij de energietransitie. Ik vroeg me af in hoeverre u die jongeren weet te bereiken vanuit uw rol bij de energiecoöperatie. Dank u wel.

De voorzitter: Dank. Dan ga ik eerst even naar het digitale. Mevrouw Bikker van het CDA. Mevrouw Bikker.

Mevrouw Bikker-Trouwborst: Ja, dank u wel voor het woord en de sprekers bedankt voor de bijdrage. Even zien. Ik heb een vraag aan de heer De Vroomen. Hij had het over lokale lusten en lasten en ik ben even benieuwd naar de lokale lusten. Kan hij daar een voorbeeld van noemen, of meerdere? De heer Berendts die heeft ingesproken, daar heb ik de volgende vraag aan. Dat gaat over, als je dus windmolens clustert in bepaalde gebieden, clustert dan ook bijvoorbeeld het geluid? En nou ja, hoe kijkt hij daartegenaan? Ik heb een vraag voor mevrouw Halsema tenslotte en dat is de volgende: begrijp ik het wel goed dat u zegt, nou, die

energietransitie dat is iets waar ik me wel veel bij kan voorstellen en zonne-energie bijvoorbeeld dat vind ik wel een goede maatregel, of is dat ook iets waarvan u zegt: dat is discutabel. Dan toch nog even, waarom maakt het zoveel verschil of er gebruik wordt gemaakt van zonne-energie of van windenergie voor u? Kunt u daar heel kort iets over zeggen? Dank u wel.

De voorzitter: Dank, mevrouw Bikker. Het is trouwens mevrouw Van Halsema. Mevrouw Van den Broek van de BBB.

Mevrouw Van den Broek: Ja, dank u wel voorzitter. Ik heb een vraag aan mevrouw Halsema en een paar antwoorden op de door haar gestelde vragen. Begin ik met mijn vraag. Er wordt door de insprekers vaker genoemd dat er geen juridische basis is, ook u doet dat hier weer, dus ik ben ook benieuwd naar uw onderbouwing waarom er geen juridische basis zou zijn. Dan heeft u verschillende vragen aan ons gesteld. Met het risico dat ik me hier niet heel erg geliefd maak, maar u heeft een vraag gesteld over integriteit en of wij volledig geïnformeerd zijn. Nou ja, eerlijk antwoord wat ik daarop moet geven, inderdaad dus met het risico dat niet iedereen in dit huis blij gaat zijn met mijn antwoord, daar kan ik geen volmondig ja op zeggen. Wij kunnen dat alleen maar hopen, maar als ik dan zojuist ook de bijdrage van de heer Van der Sluis hoorde, voel ik wel wat vraagtekens opkomen, als die er al niet waren. Dus dat is mijn eerlijke antwoord. Dan hebben we natuurlijk nog een vraag gesteld. Even kijken. Hoe verklaren wij dat voortschrijdend inzicht wordt genegeerd? Nou ja, mevrouw Van Halsema, dit is een vraag die ik mezelf ook vaak stel. Ik kan het niet verklaren. BBB heeft hier ook regelmatig opgeroepen om voortschrijdend inzicht mee te laten wegen in beslissingen en het lijkt soms wel alsof we hier in dit huis in twee parallelle werelden leven. BBB leeft met verschillende andere partijen in de wereld van luisteren naar de zorgen van inwoners van Utrecht en die de wil hebben om hun gezondheid een belangrijk onderdeel te laten zijn van besluitvorming.

De voorzitter: Een moment, mevrouw Van den Broek. De heer Dekker heeft een punt van orde.

Mevrouw Van den Broek: Ik wou even mijn verhaal afmaken, want ...

De heer Dekker: Ik heb een punt van orde, voorzitter.

De voorzitter: De punt van orde gaat altijd voor mevrouw Van den Broek.

De heer Dekker: Ik heb namelijk de vraag aan u of het de bedoeling is dat we op deze manier eigenlijk al een nieuw eerste termijn voeren voor een debat wat we morgen moeten voeren.

De voorzitter: Ja dat snap ik, alleen kijk ...

Mevrouw Van den Broek: Ik heb de vraag nu gesteld.

De voorzitter: De inspreker heeft wel heel duidelijk echt vragen gesteld aan de commissie en dan is het ook ergens netjes dat als men dan daar een antwoord op heeft, dat iemand dat dan doet. Nu moet ik wel zeggen dat mevrouw Van den Broek wellicht iets te lang erover doet om dat antwoord te geven, dus via u wil ik dan ook, en ook via mezelf, dan verzoeken om het antwoord wat bondiger te maken.

Mevrouw Van den Broek: Ja, ik was bijna klaar. Alleen nou weet ik dus nu niet meer precies waar ik was, dus misschien moet ik wel weer een stukje overnieuw gaan doen, dan wordt het nog weer langer. Dat is weer jammer. Even kijken hoor dus, dat deel van de parallelle wereld waar ik dus in zit, dus die bezig zijn met de

gezondheid van inwoners en dat we daarvoor willen zorgen. In de andere wereld wonen de partijen die onze inwoners aanhoren en vervolgens gewoon weer overgaan tot de orde van de dag. Dat is een beetje mijn gedachtegang. Dank u wel.

De voorzitter: Dan snap ik inderdaad wel waar de heer Dekker op doelde. Ik was misschien een beetje uitgecheckt, maar het dwaalde een beetje af. De heer Dekker, u had zelf ook natuurlijk een vraag, dus ... Echt heel kort. Heel kort.

Mevrouw Van den Broek: Heel kort. BBB is, dat is naar aanleiding van de, ik dacht de laatste vraag, BBB is volksvertegenwoordiger en geen windturbinevertegenwoordiger.

De voorzitter: Waarvan akte. De heer Dekker van de Partij van de Arbeid.

De heer Dekker: Dank voorzitter. Ik geef graag vandaag de aandacht aan de sprekers zelf, morgen de aandacht aan het onderwerp. Ik heb inderdaad twee vragen aan de heer De Vroomen. De eerste gaat over financiële participatie. Hij zegt dat overheden daar ook in mee moeten doen, als ik hem goed begrijp. Dat is een ander geluid dan dat we tot nu toe vaak horen, dus ik ben benieuwd hoe hij tot dit standpunt gekomen is. Mijn tweede vraag gaat over dat convenant, wat hij noemt, en ik ben vooral benieuwd waarom en hoe dat dan beter zou gaan werken, want dat heeft hij niet in zijn bijdrage aangegeven. Ik ben wel benieuwd als dit een optie zou zijn, waarom dat dan beter werkt.

De voorzitter: Dank mijnheer Dekker. Dan zag ik ook nog mevrouw Rikkoert van de ChristenUnie, klopt dat? Mevrouw Rikkoert.

Mevrouw Rikkoert: Ja, bedankt voorzitter. Ik had nog een verhelderingsvraag aan mevrouw Van Halsema. Ja, ik vroeg mij af wat u bedoelt met dat de klimaatdoelen van 2030 al zijn gehaald, want er is een raming, maar deze moeten volgens mij nog behaald worden. Dus misschien heb ik iets over het hoofd gezien, maar dan hoor ik het graag.

De voorzitter: Dank mevrouw Rikkoert. Dan nog mevrouw Matser als allerlaatste meen ik. Ja, mevrouw Matser van GroenLinks.

Mevrouw Matser: Dank u wel. Een drietal vragen. De eerste is voor de heer Broos. U noemde een gebied dat u mogelijk zou willen toevoegen, maar dat ging mij net iets te snel, dus ik zou graag willen dat u het nummer van dat gebied nog een keer kunt benoemen.

De voorzitter: Het ging om gebied 17.

Mevrouw Matser: Ja, maar het was 17 of een ander nummer. Dus die graag nog een keertje. 38, dank u wel. Help.

De voorzitter: Er worden nu allerlei getallen genoemd. Laten we straks het woord aan de heer Broos om dat te verduidelijken.

Mevrouw Matser: Dan toch aan mevrouw Halsema. U had het over integer handelen. Ik vind het heel belangrijk dat als dat soort woorden worden gebruikt, dat daar een aanleiding voor is. Ik wil u vragen of u zo'n dergelijke aanleiding kunt noemen en zo niet, of u ook wil overwegen of u dat werkelijk zo had willen zeggen.

De voorzitter: Het is mevrouw Van Halsema mevrouw.

Mevrouw Matser: Mevrouw Van Halsema, excuus. Tot slot, de heer Vromen, u had het over een stevige besluitvorming. De vraag kwam eigenlijk net al langs over dat convenant, of je daar iets meer over zou willen vertellen. Waarom dat nodig zou moeten zijn en wat het dan precies betekent? Dank u wel.

De voorzitter: Dank, mevrouw Matser. Dan was dat toch alle vragen vanuit de commissie. Ik zie geen handen meer. Dan gaan we over naar de reacties van de sprekers en dan beginnen we weer met de heer Berendts.

De heer Berendts: Ik had een vraag genoteerd van mevrouw Bikker van het CDA over clustering van geluid, of het zo is als windturbines bij elkaar worden geplaatst, dat er dan ook een clustering van het geluid plaatsvindt. In principe is dat wel het geval. Meerdere windturbines bij elkaar, dan moet je het geluid bij elkaar optellen volgens een bepaalde norm, volgens een bepaalde systematiek. Alleen die norm mag niet overschreden worden, dus in principe doet het voor de omwonenden niets, omdat die worden beschermd door de norm. Dus clustering doet daarvoor niks. Omgekeerd is natuurlijk wel zo dat als je niet zou clusteren en op verschillende plekken meerdere windturbineparken zou realiseren, dat je op meerdere plekken geluid ervaart.

De voorzitter: Dank, mijnheer Berendts. Dan geef ik het woord aan de heer Broos, die ook digitaal uiteraard aanwezig is.

De heer Broos: Dank u wel, voorzitter. De vraag van mevrouw Matser gaat over alle nummers die ik genoemd heb. Ik heb overigens de tekst aangeleverd bij de griffie, dus u kunt het rustig nalezen. Gebied 38 is een gebied dat door de provincie dus als zeer kansrijk wordt gezien. Dat gebied heet lokaal de Puntzak, en ligt bij Baambrugge. Dat gebied is heel goed te zien vanaf het Gein. Daar woont een aantal mensen dat heel erg bang is voor de aantasting van hun idealistische landschap, waar een Mondriaanmolen staat, maar overigens staan daar wel een heleboel TenneT-masten die mogen daar kennelijk wel staan. Daar stoort niemand zich aan. Maar wij verwachten dus voor locatie 38 heel veel bezwaren en denken daarom dat dat minder kansrijk is. Wij zien zelf meer in die locatie in Wilnis-Zuid, dat heette in de vorige versie van het rapport nummer 14 en dat is nu nummer 17. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Kijk, had ik dat toch goed. Dan gaan we naar mevrouw Van Halsema voor de reactie.

Mevrouw Van Halsema: Ja, dank u wel voorzitter. Met betrekking tot mijn opmerking waarin de term integer handelen dan aan bod komt ... Ik snap dat iedereen dat vrij hard vindt, maar als onlangs bleek dat in de provincie Zuid-Holland dat kan gebeuren, dan kan dat in elke provincie gebeuren. De gedeputeerde van Zuid-Holland heeft in de pers gestaan daarover, maar ja, tenzij wij dat krantenartikel verkeerd geïnterpreteerd hebben. Waar het mij om gaat is dat mijn volksvertegenwoordigers gewoon extra alert zijn en het gaat ons om de gezondheid van burgers hebben we hier, dus dat vind ik gewoon heel belangrijk.

De voorzitter: De Statenleden en commissieleden nemen denk ik uw kreet ter kennisname aan.

Mevrouw Van Halsema: Ja, voorzitter. Het is namelijk ook als we de inspraak hoorden van de gemeenteraadsleden vanavond. Ja, die waren toch ook niet heel erg te spreken over de wijze waarop het is gegaan, dus daar sluit het een beetje bij aan denk ik.

De voorzitter: Ik denk dat het bij sommige commissieleden vooral over de vorm die u gebruikt, gevallen wordt over het woord integer. Er kunnen natuurlijk verschillende meningen et cetera zijn, maar integriteit, dat is als

iemand bijvoorbeeld corrupt of zoiets is, dus dat zijn heftige woorden, dus ik snap dat dat reacties opwekt, dus ik wil u vragen om uw beantwoording verder te vervolgen.

Mevrouw Van Halsema: Oké, doen we dat. Het CDA vroeg aan mij dat, ik zou de transitie nodig vinden. Ja dat klopt. En of er dan een voorkeur zou zijn voor zonne-energie. Nou, waar het mij om gaat, en ook de andere burgers van Renswoude en Overberg, die moet ik natuurlijk niet vergeten te noemen, het gaat ons om de gezondheid van omwonenden. Dat is het belangrijkste. Als ik dan kijk naar onze regio, dan ... Renswoude, Bart Bisschop van onze gemeenteraad gaf het al aan. Wij gaan dat redden met zonne-energie. Dus ja, zonne-energie. De BBB vroeg om de juridische onderbouwing. Ja, ik denk dat dat iets is voor de gedeputeerde, om u daar een onderbouwing in te geven. Dat is meer zijn verantwoordelijkheid. Even kijken. ChristenUnie vroeg nog of de klimaatdoelen behaald waren, dat ik dat genoemd had. Nou, wij zijn lid van de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines. Zij hebben ons aangedragen dat vanuit de klimaatdoelen, dus wat wetgeving is, dat de doelen voor 2030 behaald zijn en dat volgens het klimaatakkoord dan vervolgens, als je dan nog verder gaat uitbreiden, dat dat met turbines op wind op zee zou moeten zijn. Dus daar heb ik deze cijfers vandaan. Dan volgens mij was ik er dan. O, hier. Er was nog een vraag, sorry hoor. Een vraag of de voorkeur was voor wind op zee of op land. Ik heb niet echt een voorkeur uitgesproken, maar meer dat volgens het klimaatakkoord dus de doelen voor 2030 bereid zijn en dat er dan vervolgens op zee uitgerold zou moeten worden. Dus het is geen voorkeur, maar meer wat het klimaatakkoord aangeeft.

De voorzitter: Oké, dank u wel voor uw reactie.

De heer De Weerd: Voorzitter. Mijn vraag was niet helemaal beantwoord, als u mij toestaat.

De voorzitter: Ja. Kijk, bij gedeputeerden zou ik dit toelaten. Alleen ik verwacht niet dezelfde kwaliteit in beantwoording van een inspreker, want dat is voor ook ... Iemand is dan best wel nieuw, dus ik wil u dan toch verzoeken dat wellicht na afloop van deze commissie even onder vier ogen, of met andere mensen erbij, te stellen en niet nu, want we hebben de vragenronde gehad en ik begrijp dat u wellicht niet helemaal antwoord heeft gehad, maar nee. De heer De Vroomen voor de reactie.

De heer De Vroomen: Dank u wel, voorzitter. Ik heb vier vragen genoteerd. De eerste was van de heer De Weerd en die refereerde aan het feit dat jongeren gebaat zijn bij de energietransitie en hoe wij hen bereiken vanuit de energicoöperatie. Mijn pleidooi was niet zozeer vanuit de energicoöperatie, maar juist bij de besluitvorming jongeren te betrekken. Ik vind dat een wezenlijk andere fase ook, in het hele proces, maar om dan toch antwoord te geven op de vraag die u stelde. Jongeren ... Het blijkt ook uit recente onderzoeken dat zij genuanceerder aankijken tegen windmolen bijvoorbeeld, dus dat vind ik ook een signaal om hen erbij te betrekken.

De voorzitter: Een momentje. Mevrouw Van Halsema, kunt u de microfoon uitzetten? Gaat u verder.

De heer De Vroomen: Wat wij zelf bijvoorbeeld doen bij onze energicoöperatie, is dat wij onderzoeken nu hoe wij een soort jeugdfonds kunnen instellen, zodat jongere mensen, ook minderjarigen, toch kunnen participeren als zij dat willen, of dat zij dat cadeau kunnen krijgen van opa of oma. Dus wij zijn er ook over aan het nadenken en dat staat nog in de kinderschoenen, even kijkend naar de maatschappelijke ontwikkelingen rondom verenigingen, die groeien niet zozeer tegenwoordig, voetbalverenigingen en alles, die groeien niet erg hard, dus het verenigingsleven is al een stuk lager aan het worden, maar mensen zijn wel betrokken. Dus met een QR-code op een festival zijn ze best bereid om te sponsoren. Ze zijn ook best bereid om projectmatig mee te werken. Nou, een van de maatregelen die wij daarvoor genomen hebben, is ook duidelijk een verjonging in

het bestuur. Er is iemand, die is een generatie jonger dan ik, die hebben we pasgeleden gelukkig kunnen aannemen. Daar ben ik wel blij om. Zij spreekt ook een andere taal en dat wil ik ook echt oprecht meegeven, zeker bij de besluitvorming of er wind komt en zo ja, waar, betrek ook echte de jongeren daarbij. Dan de tweede vraag. Mevrouw Bikker die zei dat ik het had over lokale lasten en lusten en dan vooral wat de lokale lusten zijn. Ik denk dat we die het beste financieel kunnen uitdrukken, dus als er windmolens staan en wij zouden kunnen participeren, dan zullen wij, energiecoöperatie, er ook revenues van krijgen en dat is geld dat wij persoonlijk niet perse nodig hebben om de organisatie draaiend te houden. Wij gaan onszelf ook geen dividend uitkeren, we hebben natuurlijk wel een zekere reserve nodig. Dus alles wat over is, dat kan naar het Omgevingsfonds of dat kunnen we op een andere manier teruggeven aan de maatschappij, dat is ook uitdrukkelijk ons doel. Dat kunnen nieuwe verduurzamingsinitiatieven zijn, maar dat kunnen ook andere projecten zijn. Zo ruim de kas zitten we nog niet, dus ik kan daar geen voorbeelden van noemen. Dan stelde de heer Dekker de vraag naar de financiële participatie en waarom wij er ook overheden bij noemen, dat is een ander geluid. Nou, de uiterste mogelijkheid voor financiële participatie vanuit overheden is dat je gezamenlijk ontwikkelt, de lokale overheid samen met een energiecoöperatie. Nou, dan heb je denk ik ook de maximale lokale financiële rendement. Een lichtere vorm is natuurlijk dat een overheid de markt tegemoet kan komen in het geval van marktfalen, maar ja, u zou ook kunnen nadenken over financiële faciliteiten rondom de projectfase, of de ontwikkelfase en de exploitatie fase. Dus ontwikkelfondsen. Nou, dat is er binnen de provincie, maar ik had ook begrepen dat het leeg was, maar dat even terzijde. Maar u zou kunnen nadenken over leningen, dus dat wij langer gebruik kunnen maken van overheidsfinanciering die we langzaam terugbetalen als partijen hun participatie later kopen, dus dan hebben wij er ook langer de tijd voor. Nou, dan had de heer Dekker en mevrouw Matser allebei een vraag over het convenant. Sorry.

De voorzitter: Voordat we daar overgaan. Er is een klein technisch probleempje, want zoals u ziet, mevrouw Van Halsema staat nog steeds op beeld en het beeld loopt verder ook niet. Ik schors de vergadering voor enkele ogenblikken. Zoals u ziet is er geen beeld meer, alleen ... Ik vervolg de vergadering weer, hopende dat het geluid is opgelost. Dan wil ik even me wenden tot mevrouw Bikker die in de digitale omgeving zit. Mevrouw Bikker, hoort u mij?

Mevrouw Bikker-Trouwborst: Ja, ik hoor u weer gelukkig.

De voorzitter: Jottem. De heer De Vroomen, vervolgt u de beantwoording.

De heer De Vroomen: Ik zal de vraag even verhalen. Het ging over het convenant ... De heer Dekker en mevrouw Matser, die stelde de vraag een convenant ... Waarom zou je dat doen en hoe werkt dat beter? Een convenant, om te beginnen, dat kun je afsluiten, of tenminste, daar kun je mensen niet toe verplichten, maar dat treed je toe, dus op uitnodiging van, omdat je een gezamenlijk doel hebt. Je weet nog niet precies waar je naartoe gaat, nee sorry, je weet exact waar je naartoe gaat, maar nog niet precies hoe. Dat moet je dus gaandeweg uitvinden. Dat is iets anders dan een compleet project of procesafspraken. De kracht van een convenant kan zijn dat je, en dat wordt daar sterker door, dat je puur focust op wind. Dus dan is er gaandeweg geen uitruil mogelijk met een andere duurzame opwek, zoals bijvoorbeeld zon, dat is bijvoorbeeld in de RES op dit moment wel het geval. Je kunt ook een helder doel neerzetten: zoveel volume moeten we neerzetten, zoveel vermogen aan windmolens. Dat kun je ook niet onderhandelbaar maken, dat je zegt dit is gewoon onze gezamenlijke opgave. Tijdspad kun je vastzetten en ook het aantal spelers, dus betreffende partijen die dit zouden moeten realiseren. Ik denk dat een convenant met name interessant wordt op het moment dat dat spannend wordt. Ik heb kennis van een van de convenanten. Naarmate het dichterbij realisatie komt, wordt het ook duidelijker of iemand, of een partij, niet kan of niet wil. Als het een publieke opgave is en er is

overheidsbeleid voor het is, zoals de heer Van Essen net ook zei, zo zit ons bestel in mekaar, er is voor gekozen en zo gaan we dat doen. Dan heb je in ieder geval een inspanningsverplichting om het maximale te doen om het resultaat te behalen met elkaar. Dichter op de eindstreep kun je mekaar ook makkelijker aanspreken. Er wordt wel eens gevraagd naar een escalatieladder. Ja, ik denk dat dat niet handig is, maar dat je de gezamenlijke creativiteit moet gebruiken om elkaar te helpen. Ja, het klinkt misschien wat vaag en misschien niet helemaal een concreet antwoord op uw vraag: is dit nou ... Het is geen Abc'tje wat je invult, je zet niet overal vinkjes, maar je creëert het ook samen met degenen die moeten leveren, dus de provincie en gemeente in dit geval. Het convenant waar ik kennis van heb zitten ook ngo's bij, dus marktpartijen, en die verbreden soms een discussie waardoor het gesprek soms wat makkelijker gaat, wat breder loopt. Dit is denk ik het beste wat ik kan zeggen over het convenant. Voorzitter.

De voorzitter: Dan bent u ook aan het einde van uw reactie?

De heer De Vroomen: Dan ben ik ook aan het einde van mijn reactie. Dank u wel. Want dat zijn de vier vragen en ...

De voorzitter: Nou, dan dank ik u zeer en ik dank alle vier de insprekers ook van deze ronde uiteraard namens de hele commissie. Dan wil ik de heer Van Essen voor een eventuele reactie. We hebben qua eindtijd nog 10 minuten, dus brandt los.

De heer van Essen: Die ga ik zeker niet benutten, voorzitter, maar wat ik eigenlijk vooral wil doen is alle insprekers van vanavond heel erg hartelijk bedanken voor hun tijd en betrokkenheid, want dat u hier bent dan wel digitaal dan wel ook gewoon hier ter plekke, dat toont gewoon ook aan dat u gewoon heel erg betrokken bent bij het onderwerp, dat u het heel belangrijk vindt en hier een hele sterke opvatting over heeft. Ik denk ook vanavond laat u zien dat die opvattingen en visies op dit onderwerp heel erg uiteenlopen. Volgens mij is het daarom juist zo waardevol dat u hier bent en dat u uw stem laat horen dat. Dat u volksvertegenwoordigers ons ook als bestuur daar deelgenoot van maakt, zodat wij dat ook kunnen meenemen in onze afwegingen. Dus daar wil ik u heel erg voor bedanken. Ik ben ervan overtuigd dat ieder van u, en ik ben er ook van overtuigd dat dat voor alle Statenleden geldt en ook voor alle collegeleden, dit doen vanuit enorme betrokkenheid bij onze provincie en bij al onze inwoners en bij de toekomst daarvan. Dus enorm bedankt.

De voorzitter: U ook bedankt mijnheer Van Essen voor uw aanwezigheid.

3. Sluiting

De voorzitter: Dames en heren dan zijn we tot het einde gekomen van deze avond. Ik hoop dat u zo meteen lekker naar huis gaat en even op bed gaat liggen. Morgen natuurlijk de commissie M&M om half 12 geloof ik waar u over dit onderwerp kunt debatteren. Dus ik sluit hierbij de vergadering. Wil ik nogmaals alle insprekers inderdaad bedanken, want niemand zit hier denk ik tot 11 uur 's avonds voor zijn plezier, dus dat iedereen die moeite neemt vind ik al echt heel goed. Ik wens jullie allen een hele fijne avond.